

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Amy Zemanová

PUBERTA V EDUKACI PRIMÁRNÍ ŠKOLY

Olomouc 2019

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci napsala samostatně pod vedením paní doc. PaedDr. Miluše Raškové Ph.D. a na základě pramenů, které jsou uvedeny ve zdrojích.

V Olomouci dne 17. 4. 2019

.....
Amy Zemanová

Mnohokrát děkuji paní doc. PaedDr. Miluši Raškové, Ph. D. za odborné vedení při vypracování mé diplomové práce a také za cenné rady, ochotu a čas, který mně i práci věnovala.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala všem studentům a jejich třídním učitelům, kteří se podíleli na výzkumu k mé diplomové práci. Dále bych chtěla poděkovat celé mojí rodině a přátelům, kteří mě podporovali při psaní diplomové práce, ale při celém studiu na vysoké školy.

Obsah

OBSAH	4
ÚVOD.....	7
1. DOSPÍVÁNÍ	10
1.1 Prepuberta	10
1.2 Puberta.....	12
1.3 Adolescence.....	15
2. VÝVOJ V JEDNOTLIVÝCH OBDOBÍCH.....	18
2.1 Prepuberta	18
2.1.1 Kognitivní vývoj.....	18
2.1.2 Motorický vývoj	19
2.1.3 Citový vývoj.....	19
2.1.4 Sociální vývoj	20
2.2 Puberta.....	21
2.2.1 Kognitivní vývoj.....	21
2.2.2 Motorický vývoj	21
2.2.3 Citový vývoj.....	21
2.2.4 Sociální vývoj	23
2.3 Adolescence.....	23
2.3.1 Kognitivní vývoj.....	23
2.3.2 Motorický vývoj	24
2.3.3 Citový vývoj.....	24
2.3.4 Sociální vývoj	25
3. FYZICKÉ ZMĚNY V JEDNOTLIVÝCH OBDOBÍCH	26
3.1 Prepuberta	26

3.2	Puberta.....	27
3.3	Adolescence.....	28
4.	ZAŘAZENÍ TÉMATU PUBERTA DO RÁMCOVÉHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU	29
4.1	System kurikulárních dokumentů.....	29
4.2	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	29
4.3	Puberta ve vzdělávacích oblastech.....	30
4.4	Formy vzdělávání žáků v oblasti puberty.....	32
4.5	Srovnání se zahraničím	33
4.5.1	Velká Británie.....	33
4.5.2	Slovensko.....	34
4.6	Organizace v České republice, které se zabývají edukací o pubertě	35
4.7	Studie zabývající se problémy spojené s pubertou	36
5.	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	40
5.1	Metodologie výzkumu	40
5.2	Popis zkoumaného souboru	41
5.3	Postup při získávání dat	42
5.4	Vyhodnocení a popis výzkumného šetření	42
5.5	Závěrečné vyhodnocení empirické části	59
	ZÁVĚR	62
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	65
	SEZNAM GRAFŮ	69
	SEZNAM TABULEK.....	70

SEZNAM PŘÍLOH.....	71
--------------------	----

Úvod

Téma puberta je aktuální nejen u nás v České republice, ale i v celoevropském měřítku. Jedná se o téma, které je hojně rozebíráno jak odborníky, tak širokou veřejností. Proto se stalo tématem této diplomové práce.

Tématem puberta se zabývá mnoho odborníků, ať již z řad psychologů, sociologů, dětských lékařů, ale i učitelů apod. Nelehkým obdobím puberty si prošel každý z nás. Každý jednotlivec jej zvládá individuálně. Někteří toto období vnímají a prožívají bouřlivěji než druzí. Dospívající se často dostávají do konfliktu s dospělými, právě proto, že mají pocit, že jsou nepochopeni. Dospívající mohou být také více náladoví a velice častá je také emoční labilita, která je spojená se změnami, které se u dospívajících objevují během tohoto náročného období. Mnoho dospívajících se snaží dozvědět více informací za pomoci svých blízkých, rodiny, osobního kruhu kamarádů, internetových nebo knižních zdrojů. Úkolem dospělých je předat dospívajícím, pokud možno ucelené a pravdivé informace spojené s tímto obdobím.

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zjistit míru informovanosti o znalostech žáků o tématu puberta v 2. období na prvním stupni základní školy. **Dílčím cílem** bylo popsat jednotlivé vývojové fáze v období prepuberty, puberty a adolescence. **Druhým dílčím cílem** bylo zjistit, odkud žáci 5. tříd získali informace o tématu puberta. **Třetím a posledním dílčím cílem** bylo vyzkoumat, zda existuje téma, které by žáky v této problematice zajímalo a jakou formou by se tyto informace chtěli dozvědět.

Diplomová práce je rozdělená do dvou částí, a to na část teoretickou a empirickou. V teoretické části jsme se zaměřili na obecný popis dospívání a poté rozčlenili toto období do jednotlivých vývojových fází. Mimo jiné jsme se také zaměřili na to, jak tyto vývojové fáze popisují odborníci, kteří se tímto tématem zabývají. V druhé kapitole jsme pak popsali jednotlivé fáze dospívání s ohledem na to, jak se jedinci mění v každém období po stránce motorické, citové, sociální a kognitivní. Třetí kapitolu jsme věnovali vývoji tělesnému. Zde jsme popsali, k jakým tělesným změnám v jednotlivých vývojových stádiích dochází.

Ve čtvrté kapitole jsme se zaměřili na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV). Nejprve jsme popsali, co vlastně RVP ZV je. Zaměřili jsme se také, jak je téma puberta včleněno do RVP ZV, do jakých vzdělávacích oblastí a tematických okruhů je zařazeno. Součástí této kapitoly je také popis jednotlivých forem vzdělávání v oblasti puberty.

V další části 4. kapitoly jsme srovnávali vzdělávací systém České republiky se zahraničím, konkrétně se Slovenskem a Velkou Británií. V této kapitole jsme kladli důraz na řešení otázek v oblasti puberty. V jakém věku se studenti o pubertě dozvídají, jaké metody jsou při tomto zprostředkování informací použity, a také jsme popsali v jakém předmětu jsou v tématu puberta žáci edukováni.

V neposlední řadě jsme se rozhodli do této části zařadit informace o organizacích, které se zabývají zprostředkování informací o pubertě. A to jak pro žáky, tak i pro rodiče a školy.

Také jsme zařadili výzkumy a studie, které se zabývají tématem puberta na území České republiky i v zahraničí. Zaměříme se na studii, která se uskutečnila ve Zlínském kraji a Moravskoslezském kraji, kterou vedl PhDr. Martin Dolejš, PhD. Garantem realizace ve Zlínském kraji byl MUDr. PhDr. Miroslav Orel, PhD. a garantkou v Moravskoslezském kraji byla Mgr. Andrea Matějková. Na tomto výzkumu se mimo jiné podílela univerzita Palackého v Olomouci. Studie byla vyhodnocena pomocí Škály impulzivity od Dolejše a Skopala a druhým nástrojem bylo dotazníkové šetření, které se zaměřilo na výskyt rizikového chování u adolescentů. Věkové složení respondentů bylo v rozmezí 11-15 let. Jako další studii, kterou jsme se rozhodli zařadit, je studie, kterou v Austrálii uskutečnili profesor George Patton a doktorka Fiona Mensah. Tato studie se zaměřila na zkoumání předčasné puberty. Cílem tohoto výzkumu bylo najít preventivní způsoby, jak předejít duševním problému, které mohou být spojovány s předčasnou pubertou.

V empirické části jsme provedli výzkumné šetření za pomoci výzkumného nástroje, kterým byl dotazník. Ten se skládal ze tří částí. Dotazník obsahoval 12 otázek, z nichž některé otázky byly otevřené a jiné uzavřené. Dotazníkového šetření se zúčastnilo dohromady 120 respondentů 5. tříd ze tří základních škol ve Zlíně. Výsledky, které jsme díky dotazníkovému šetření získali, jsme vyhodnotili a následně zobrazili pomocí grafů. V empirické části k jednotlivým grafům najdeme také komentáře. Jako poslední kapitolu jsme zařadili závěrečné vyhodnocení empirické části a také závěr celé diplomové práce. V příloze pak nalezneme dotazník, který respondenti vyplňovali, očekávané výstupy ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, tabulky s procentuálním vyhodnocením výsledků.

I. Teoretická část

1. Dospívání

Dospívání je důležitým a velmi náročným obdobím v životě každého z nás. V této kapitole bychom se rádi zaměřili na podrobnější rozbor všech fází dospívání, kterými jsou prepubescence, puberta a adolescence. V každém z těchto období jsou znaky typické pro dané stádium dospívání, a to jak po stránce, tělesné, citové, sociální, kognitivní anebo motorické. V této kapitole konkrétně popíšeme jednotlivé věkové vymezení jednotlivých stádií a mimo jiné se zaměříme na to, jak jednotlivá období popisují autoři, kteří se touto problematikou zabývají.

V literatuře se setkáváme s mnohým dělením dospívání. Dospívání můžeme dělit na období puberty a adolescence, časnou a pozdní adolescenci. Další možností členění je rozdělení dospívání na prepubertu, pubertu a adolescenci. Mezi obdobím dětství a pubertou se objevuje fáze, které se říká léta „bouří a stresů“.

Charakteristickým znakem v tomto období jsou změny jak po psychické, tak i fyzické stránce. Tyto změny jsou obzvláště viditelné, protože nastávají po docela klidné vývojové etapě. Příznačné pro fázi dospívání je odlišný vývoj mezi dívkami a chlapci. U dívek tyto znaky většinou nastávají dříve než u chlapců. Avšak nesmíme opomenout fakt, že tyto změny mohou být velice individuální. Odborníci v posledních letech také zaznamenali, že samotné dospívání u dnešních dětí nastává dříve, než tomu bylo u dětí předchozích generací. Můžeme zaznamenat rychlé zvýšení hmotnosti, ale také výšky. Jinými slovy ho můžeme také nazvat jako sekulární akceleraci. (Šimíčková Čížková a kol., 2003)

Michael Carr-Gregg a Erin Shale (2010) stanovili ve fázi dospívání tyto tři hlavní otázky. Ve fázi puberty je nejčastější otázka: „Jsem vůbec normální?“. Mladí lidé si na pomezí puberty a adolescence pokládají otázku: „Kdo vlastně jsem?“. V poslední fázi dospívání, kterou je adolescence se setkáváme s otázkou: „Jaké je moje místo ve světě?“.

1.1 Prepuberta

Období prepuberty můžeme nazvat jako harmonické období. Změny ve vývoji prepubescenta nejsou nijak výrazné. Toto období můžeme také nazvat jako mladší školní věk definovaný od 6–11 let. Začátek tohoto období je pro děti velmi významný, protože

se na počátku 6. roku rozhoduje o jejich školní zralosti, způsobilosti a připravenosti. Při nástupu do školy se pro děti mnohé mění. Dítě získává sociální postavení. U prepubescentů dochází ke změnám v chování. Můžeme se setkat s tím, že děti jsou více vážnější, než tomu bylo doposud. Jsou najednou nucené respektovat školní řád a pravidla, která škola nastaví. V literatuře se setkáváme s mnohým dělením prepuberty. V této podkapitole nastíníme, jak tuto vývojovou fázi popisují autoři zabývající se mladším školním věkem.

Langmeier (1991) ve své knize uvádí, že se může zdát, že toto období je oproti období, které mu předcházelo docela klidné, stejně tak když se podíváme na období dospívání a puberty, které bude teprve následovat. Psychoanalýza pak toto období označila jako období „latence“. Je zde ukončena jedna část psychosexuálního vývoje a složka pudová a emoční se projeví až na samém začátku puberty. Mnoho psychologických studií však dokázalo, že vývoj pokračuje nepřetržitě a ve všech odvětvích dosahuje prepubescent mnoha úspěchů, které nadále formují jeho budoucnost.

U dívek tato fáze dospívání začíná kolem 10. roku a u chlapců kolem 11. roku. Projevy této fáze probíhají u každého pohlaví odlišně. Zatímco u dívek trvá kratší dobu a je uzavřenější, u chlapců je více rozptýlenější a dlouhodobější.

Při nástupu dítěte na základní školu nastává tzv. vývojová etapa mladšího školního věku. Z časového hlediska ji můžeme vytyčit od 6-7 let až do 11 let. V tomto období si u dětí můžeme povšimnout prvních změn, které jsou způsobené pohlavním dospíváním. Toto období můžeme nazvat jako prepubescenci. Můžeme také zaznamenat, že u dětí, které nastoupí do 1. tříd a zároveň u dětí ve vyšších třídách základní školy dochází k důležitým rozdílům. Někteří autoři, jako například Kuric (1986), hovoří ve své knize o tom, že v tomto období dochází k důležitým změnám v rozvoji osobnostním, dále taky poznávacích procesů, dochází k rozvoji vůle a citů.

Matějček (1989) rozděluje období mladšího školního věku v užším chápání. Uvádí, že mladší školní věk se specifikuje od 6-8 let, a střední školní věk potom můžeme zařadit mezi 9-12 rok života dítěte. Dále ve své knize uvádí, že se jedná období, kdy je ukončený psychosexuálního vývoj a můžeme ho nazvat jako období latence. Můžeme také říci, že pudová energie se v tomto období neprojevuje a objevuje se až na počátku dospívání.

Říčan (2007) ve své knize uvádí, že stadium latence můžeme označit jako čtvrté stadium. Podle něj v tomto období je sexualita latentní. Chování, ale i prožívání ve vnitřním životě objevuje jen slabě a není nikterak viditelné. Můžeme říct, že se skoro nemění.

Langmeier (1991) nazval toto období jako věk střízlivého realismu. Žáci se zaměřují na svět a vše kolem nich, chtějí ho pochopit. Děti v předškolním věku se spíše zaměřují na jejich představivost a jejich přání. U dospívajících se spíše setkáváme s tím, že se orientují na to, co by mělo být správné, a především sami na sebe, na své vnitřní já. Střízlivý realismus pak můžeme u žáků mladšího školního věku zaznamenat například v kresbě, zájmech, písemném projevu, v četbě, ale také ve hře. V četbě dětí se projevuje větší zájem o knihy naučné, a to o knihy rozšiřující jejich znalosti o lidech, zemích a o věcech. Děti v tomto období jsou vázané na autority, můžeme zde mluvit o tzv. naivním realismu, kdežto u dospívajících se setkáváme s tzv. kritickým realismem, který je spojený především s kritickým posuzování sebe samých a lidí kolem nich.

Pokud se podíváme komplexně na toto období, tak lze říci, že změny spojené s touto fází jsou relativně klidné. Posun zde můžeme zaznamenat ve všech oblastech. Děti jsou velmi snaživé, ochotné spolupracovat a naučit se nové věci. Erikson potom toto období nazval jako období iniciativy a snaživosti. Děti mají potřebu dokázat svoji hodnotu právě prostřednictvím dobře odvedené práce. Důležitým bodem v této fázi je podpořit u dětí pocit kompetence a posílit jejich sebevědomí. Naopak nežádoucí pocity, které bychom u dětí vyvolávat neměli, jsou pocity druhořadosti a selhání. Závěrem lze říci, že tuto vývojovou fázi řadíme mezi nejstabilnější období ve vývoji dítěte. (Šimíčková Čížková a kol., 2003)

1.2 Puberta

Toto období je pro dospívající v jejich životě zlomovým okamžikem. Dosud byly dětmi, ale na konci této fáze se z nich stanou mladí dospělí lidé. Jedinec v tomto období prochází tělesnými změnami, které se stávají viditelné na pohled, ale také psychickými změnami spojené s projevy chování a vnitřním prožíváním. Pubescenti v tomto období získávají nový pohled na svět. Odmítají autority a často jsou náladoví. Náladovost potom pramení z nejistoty a ze strachu. Často se uchylují k dětinskému chování, které je typické při řešení různých životních, situacích, s kterými si neví rady. Bývají často odsuzováni dospělými za jejich chování a setkávají se s nepochopením. Důležitou roli zde hraje rodina a také učitelé, kteří by pubescentům měli poskytnout informace týkající se tohoto období a lépe je tak připravit na to, co je dále čeká. Nesmíme také opomenout, že velmi důležitý je zde přístup k dospívajícím. Dospělí by se je měli snažit pochopit, nepouštět se s nimi do zbytečných konfliktů a nesnažit se jim „vnutit“ své názory. V této kapitole

bychom rádi definovali pojem puberta. Dále bychom chtěli uvést, jak toto období popisují autoři zabývající se různými vývojovými fázemi.

Jedná se o období, kdy jedinec pohlavně dospívá. Samotný název puberta pochází z latinského *pubertas*, jinými slovy můžeme toto období také nazvat jako věk dospělosti. (Meredith, 1992)

Podobně toto období popisuje i Vágnerová (2000). Ta ve své knize uvádí, že se jedná o období přechodné, mezi dětstvím a dospělostí. Toto období časově zařazuje mezi 11. rok až 20. rok života, kdy jedinec po psychické i fyzické stránce dospěl a stává se z něj dospělý člověk. První stádium dospívání pak zařazuje mezi 11. až 15 rok života jedince. Bere se v potaz, že doba této fáze je zcela individuální, protože je především ovlivněna dědičností. Dále uvádí, že jedinec prochází mnoha změnami, které jsou spojené s touto etapou. Především se jedná o viditelné změny, které se týkají tělesného vývoje dále také změny psychického rázu. Mimo jiné se také mění myšlení a uvažování pubescenta, kdy jedinec dokáže uvažovat o abstraktních věcech například o věcech, které se zatím nestaly. Důležitým aspektem je také osamostatňování se od rodiny a volba budoucího povolání na konci povinné školní docházky.

S. Freud například označil toto období za genitální stádium. Uvedl, že sexuální pud se objevuje na zcela jiné úrovni, než tomu bylo doposud. To je spojeno s faktem, že pubescent není tolik egocentrický, ve vztahu s ostatními už mu nejde o vlastní uspokojení, ale snaží se také druhým něco poskytnout. (Vágnerová, 2000)

E. Erikson toto období popsal jako hledání vlastní identity, střet s nejistotou a pochybnostmi o sobě samém, s kterými se pubescent v tomto období potýká. Erikson na rozdíl od Freuda spatřoval důležitost v osamostatnění se od rodiny. (Vágnerová, 2000)

Samotný název puberta se používá jako odborný termín pouze pro označení biologického procesu. Biologické dospívání jedince se pohybuje ve věkovém rozmezí 10/11–14 let. Puberta je také označována jako pubescence. Pubescenci jako pojem poprvé zavedl V. Příhoda v díle *Ontogeneze lidské psychiky*. Slovo pubescence je odvozeno z latinského *pubes* neboli chmýří, vousy. Jedná se o období mezi 11.–15. rokem jedince, kde nastávají fyziologické změny například růst ochlupení u obou pohlaví. (Arlt, 1994)

U dívek nastává toto období dříve než u chlapců. Jedná se o nejnáročnější a nejbouřlivější období ve vývoji jedince. Mimo pohlavní dospívání také dochází k velkým změnám v rozumovém myšlení. Nastávají změny v pohledu sám na sebe, ale i na okolní svět. V tomto období se také mění vztahy k dospělým, ale i k vrstevníkům. Pubescenti špatně přijímají autority. Toto období je také náročné z hlediska rozhodnutí ve volbě budoucího zaměstnání nebo výběru školy. Důležité v tomto období je pochopení

vůči pubescentovi jak ze strany rodiny, tak ze strany školy. Pokud toto období jedinec nemá nijak ztížené, předpokládá se, že bude bezproblémové. Někteří jedinci se spokojí v tomto období s hračkami, díky kterým rozvíjí své dovednosti, jiní pubescenti mají zájmy, které jsou totožné se zájmy dospělých. Avšak není nic nenormálního, když i vyspělejší jedinec si občas rád hraje s hračkami. V tomto období se jedná o normální jev. Podobně je to i ve vývoji vztahů k opačnému pohlaví – můžeme zde identifikovat jedince, u kterých nenajdeme vůči opačnému pohlaví žádný zájem, ale i jedince předčasně vyspělé. (Arlt, 1994)

Mimo jiné se můžeme setkat v tomto období s tím, že jedinec má pocity ztráty či strachu. Děje se tak proto, že do té doby byli pubescenti přesvědčeni, že matka i otec mají vždy pravdu. To pak může mít za vinu, že rodiče v očích jedince mohou přestat být dokonalými, a to spustí proces odpoutání. Pocit strachu se pak objevuje hlavně v situaci, kdy se jedinec bojí neznámého, jak řekl psychiatr Sigmund Freud: „*Všechen strach je vlastně obavou z neznámého. Dospívající člověk míří do neznáma. My dospělí už máme tuto cestu za sebou, už jsme překonali skalnatý terén.*“ (Freud in Carr-Gregg, Shale 2010, s. 26)

Čačka (2000) ve své knize uvádí, že období puberty je období plné konfliktů s dospělými a krizí, avšak tento jev probíhá asi u 50 % pubescentů. Ve zbývající druhé polovině pak probíhá puberta docela klidně. Toto období je však zcela individuální. Důležitým bodem je přístup vychovatelů a rodičů. Rodiče, ale i učitelé by měli přijmout pubescentovi názory. Nepouštět se s ním do zbytečných konfliktů a pubescenta respektovat. *Puberta se obecně vyznačuje celou řadou rozporů. Vedle (1) disharmonie (nevyváženosti) fyzické i psychické je na počátku dospívání patrná také (2) diskrepance (rozdíl) fyzického i psychického vývoje spolu s mnohem závažnějším intrapsychickou diskrepancí spočívající v nevyvážené akceleraci racionálně-kognitivních a imaginativně-emočních funkcí.* (Čačka 2000, s. 226)

V knize Handbook of Adolescent Psychology 3, Richard M. Lerner při vysvětlení významu puberty napsal, že puberta je velmi složitý biologický proces, řízený naším mozkem, který produkuje a vysílá do těla hormony, které pak mají vliv na fyzické i psychologické změny. Tyto podněty, jsou však podle autora, co se týče sociálního dospívání pouze domnělé. Uvádí, že biologicky založený proces by neměl být utlačován tím sociálním, psychologickým významem. Lerner zařadil pubertu do období dospívání, protože se jedná o mnohem širší pojem, kde se z dětí stávají dospělí. V tomto období je totiž více času na psychický i fyzický rozvoj. Ten fyzický řídí náš mozek a sociální vytváří prostředí, ve kterém jedinec žije, a které jej formuje. (Lerner a Steinberg, 2009)

Dle našeho názoru je velmi výstižně popsána puberta podle Amerického národního výzkumného ústavu. Puberta je jedním z nejvíce komplexních přechodů v lidském životě. Větší tempo růstu můžeme zaznamenat jen při vývoji člověka z novorozence do fáze batolete. Puberta je přechodné období mezi dětstvím a dospělostí, během kterého dochází k rychlému růstu kostí a svalů, jedinec pohlavně dospívá a prochází si hlubokými psychickými změnami. Puberta u každého jedince přichází v jiném věku. U dívek přichází nástup puberty mezi 8. a 14. rokem života, u chlapců je to v rozmezí 9. a 15. roku. Obecně se uvádí že fyziologický růst nastává u dívek asi o 2 roky dříve než u chlapců. Dospívání je řízeno mozkiem, ve kterém hraje prim hypofýza (endokrinní žláza), která produkuje hormony, například růstu, a také gonáda (pohlavní žláza), která tvoří mužské a ženské pohlavní hormony. S tímto je velmi blízce spjatý vliv prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá. (National Research Council USA, 1999)

1.3 Adolescence

Tato vývojová fáze završuje celou etapu dospívání. Toto období můžeme definovat od 16. do 20. roku života jedince, avšak vrchní věková hranice je u každého jedince individuální. V tomto období se adolescenti snaží chovat a vypadat jako dospělí, ale k této skutečnosti jim chybí předpoklady jako odpovědnost a zkušenost. Charakteristickými znaky pro toto období jsou fyzické dospění, jedinci se začínají osamostatňovat od rodiny, objevují se velice časté pocity nejistoty z budoucnosti spojené s otázkou, co jedinec bude po škole dále dělat, jakou práci nebo školu si zvolí. S tím také souvisí proces hledání se, jedinec si snaží najít své místo ve společnosti, snaží se si urovnat své vnitřní hodnoty a postoje. V této kapitole jsme se zaměřili na podrobnější popis této vývojové fáze a pohlédli na to, jak toto období charakterizují jednotliví autoři zabývající se touto problematikou.

Toto období je pro adolescenty velmi náročné – adolescenti se mění z dítěte a stávají se postupně dospělými. U dívek toto období začíná kolem šestnáctého roku života u chlapců pak nastává později, a to kolem sedmnáctého roku. Rozdíly mezi chlapci a dívkami se srovnávají na konci této etapy. Díky všem vnějším, ale i vnitřním vlivům, které ovlivňují průběh tohoto období nelze přesně říci, kdy toto stádium končí. Mezi základní faktory, které nelze opomenout můžeme řadit sociální vztahy ať už v rodině, mezi svými vrstevníky ale i ve školním prostředí. Druhým důležitým faktorem jsou kulturní zvyky, které jedince ovlivňují. V některých kulturách se můžeme setkat s tím, že není stanovena hranice, která by toto období ukončovala, ale po dozrání jistého věku jsou

jedinci přijímání mezi dospělé pomocí různých rituálů. V běžné společnosti, do které můžeme zařadit i tu naši, jedinec dosahuje dospělého věku při 18. narozeninách. Plně zodpovídá za své činy, ačkoliv je mu stále dáván prostor pro osobní, ale i studijní, popřípadě pracovní vývoj. Jedinci, kteří studují déle a směřují na vysoké školy jsou déle závislí (převážně po finanční stránce) na svých rodičích než jedinci, kteří po vystudování střední školy nastoupí ihned do práce. Důležitým úkolem v tomto období je pro jedince uvědomění si vlastní identity, osvojit si normy, které společnost nastavuje. Uvědomit si, kým jedinec je, čeho chce v budoucnosti dosáhnout, ať v osobním či pracovním životě, osamostatnit se od rodiny a vybudovat plnohodnotné společenské vztahy. Díky těmto zkušenostem a znalostem získává jedinec svoji identitu. Osvojuje si jisté návyky v chování, uvažování, ale i v citové rovině, které poté ovlivňují vzájemné působení jedince s okolním prostředím.

Šimíčková Čížková a kol. (2003) otázky spojené s vytvářením pocitu identity charakterizuje následovně: „*Vytváření pocitu identity u adolescenta je spojováno s otázkami: „Kdo jsem, co umím, kam směřuji, jak mě druzí hodnotí, jaké role zastávám.“*“ (Šimíčková Čížková a kol., 2003, s. 111)

Šimíčková Čížková kol. ve své knize uvádí, že Erikson (1963) pojmenoval identitu těmito slovy: „*jako totožnost, jedinečnost nebo jako odlišující vlastnost osobnosti jedince, která se tvoří pomocí hraní rolí.*“ (Erikson in Šimíčková Čížková a kol. 2003, s. 111)

Díky zkoušení různých společenských rolí získává jedinec zkušenost s různými možnými formami chování. Hledání identity trvá již od raného dětského věku. Na základě předešlých zkušeností jedinec neustále zaznamenává skutečnosti související s realitou a uvědomění si sám sebe. Tento proces je však subjektivní, souvisí s pochopením svých dovedností, způsobu myšlení a schopnostmi. Jedinec si tak může vyzkoušet díky svému chování a reakcí ostatních ve svém okolí, co je správné a co nikoliv. Na základě toho si jedinec může utvářet své budoucí postoje vůči svému okolí. Snaží se, uchovat si názory a stanoviska, které byly úspěšné a naopak ty, které byly neúspěšné dále nerozvíjet. Díky těmto okolnostem upevňuje svoji identitu. V tomto procesu nehrají roli jen společenské okolnosti, ale i hereditární schémata jednání. Tato schémata můžeme také nazvat jako genotypy. Následující dva faktory se účastní na formování osobnosti již od samého prvopočátku. Můžeme se tedy setkat s tím, že adolescenti na stejnou okolnost mohou reagovat různě. Například jedinec, který může danou situaci brát jako neúspěch a zklamání, tak druhý jedinec stejnou situaci tak dramaticky vidět nemusí, protože je psychicky odolnější. Stejně tak dva sourozenci vyrůstající v obdobném prostředí mohou

na stejnou skutečnost reagovat naprosto odlišně, kdy jeden z nich situaci zvládá lépe než sourozenec druhý. Roli zde hrají znaky, zda se jedná o introverta, extroverta anebo míra přecitlivělosti.

Empirickým výzkumem zjistil J. Maria čtyři statusy, které souvisí s tvorbou vlastní identity. Nejedná se o stále individuální znaky, ale o nynější reakce, které souvisí s danou situací. Jako první status můžeme nazvat **dosažená identita**. Adolescent během ní prošel krizí vlastní identity, na základě revidování svých názorů a postojů. Během tohoto procesu si zodpověděl otázky, díky kterým dospěl ke svému mínění z vlastního přesvědčení. Jako druhý status identity můžeme zařadit **přejatý způsob**. Tito jedinci přebírali názory a znalosti od lidí ve svém okolí, z toho vyplývá, že jedinec neprošel závažnější krizí vlastní identity. Další status můžeme označit jako **moratorium** neboli odložení. Setkáváme se s ním během krize identity, kdy jedinci často mění svá mínění, často mění své postoje a jsou nerozhodní, stejně potíže mohou řešit různými způsoby, jako by se s danou situací ještě nikdy nesetkali. Mezi poslední status identity řadíme tzv. **difúzi**. Kdy adolescent nemá pocit začlenění do společnosti – nesnaží se utvořit si svá vlastní mínění, může působit zmateně či rozpolceně a proto nevíme, co od něj můžeme čekat. Během celé fáze dospívání dochází k vnějším konfliktům mezi osamostatněním se od rodiny a stále přetrvávající závislostí na rodině. To vede k nerozhodnému jednání u adolescenta. Míru závislosti však mohou ovlivnit i rodiče. Pokud jedinec bude mít spíše autoritativní rodiče, kteří často zakazují a přikazují, je pak větší šance, že doba závislosti bude delší než u jedinců s rodiči, kteří se naopak snaží rozvíjet růst autonomie.

Výzkum ukázal, že děvčata jsou na svých rodinách déle závislá, než je tomu u chlapců. Dívky jsou závislejší převážně díky tomu, že se více upínají na své matky, s kterými mohou řešit ženské potíže. Společnost vyvíjí nátlak na osamostatnění se spíše u chlapců. Důležitý je zde vztah mezi otcem a synem. Pro chlapce je jednodušší, když otec přijímá jeho míru samostatnosti, bere ho jako sobě rovného a respektuje ho. Jsou i tací otcové, kteří si díky svému „já“ nedokáží připustit, že syn dospěl a stal se z něj mladý muž.

Poslední vývojovou úlohou je osvojení si etických norem a přijetí je za své. Nejprve se jedinec chová podle předchozích zkušeností – setkal se s pozitivní reakcí nebo pochvalou, která souvisela s jeho chováním. Tuto fázi můžeme označit jako **postkonvenční stadium**. (Šimíčková Čížková a kol., 2003)

2. Vývoj v jednotlivých obdobích

V této kapitole a v následujících podkapitolách se zaměříme na podrobnější popis vývojových fází po stránce kognitivní, motorické, citové a sociální. Nejprve jsme si tuto kapitolu rozčlenili na jednotlivá období, která na sebe v celém procesu dospívání navazují. To jsou prepuberta, puberta a adolescence. Každé období je po všech vývojových stránkách specifické. U dětí se rozvíjí myšlení, které pomalu přechází z myšlení konkrétního k abstraktnímu. Děti dospějí i po stránce motorické. Motorické dovednosti se zlepšují, a to jak po stránce jemné, tak i hrubé motoriky. Ve vývoji citovém dochází k velkým změnám, protože citový vývoj je ovlivněn hormonálními změnami, které jsou spojené s celým procesem dospívání. Pubescenti jsou více náladovější, dostávají se často do konfliktů s dospělými lidmi, protože se cítí nepochopení. Velkou roli zde také hrají pocity nejistoty, které dospívající mohou během těchto fází prožívat. Mohou být zmatení, co se s jejich tělem a psychikou děje. Proto se můžeme setkat s faktem, že někteří jedinci mohou být citově labilní. Důležitými činiteli, které ovlivňují průběh a celý proces dospívání, jsou také přátelé, rodina a škola. Proto jsme v jednotlivých podkapitolách podrobněji popsali sociální vývoj v jednotlivých fázích.

2.1 Prepuberta

2.1.1 Kognitivní vývoj

V tomto období se také silně rozvíjí fantazie. Velice časté je denní snění u prepubescentů. Fantazie se zde stává jakýmsi pojítkem mezi skutečností, reálným životem a ideálem. Přemíra snění pak může zhoršovat potřebnou motivaci ve škole a také nechuť vůči plnění povinností. V období prepuberty také nastávají změny v myšlení – objevují se nové způsoby řešení problémů, které souvisejí s kvalitativními i kvantitativními změnami v myšlení. Typické pro tento věk je také abstraktní myšlení, kterému předchází přechod od konkrétního myšlení až po formální myšlení. Abstraktní myšlení se pak dokončuje v období puberty a adolescence. Z názorného myšlení se také začínají pomalu utvářet formální operace. V tomto období jsou jedinci velice kritičtí k dospělým a zpochybňují jejich autoritu. Setkáváme se zde také v rozdílech poznávacích funkcí mezi chlapci a děvčaty. Chlapci spíše vynikají v početních úlohách, zatímco dívky mají lepší mluvený projev. (Šimíčková Čížková a kol., 2003)

I Matějček (1989) ve své knize uvádí, že v tomto období dokáže prepubescent lépe usuzovat a uvažovat. Myšlení zde přechází od konkrétního k myšlení abstraktnímu.

Tento jev můžeme nejlépe vyzorovat na schopnostech řešit složitější matematické úlohy. Děti umějí používat i obecná čísla. Upevňuje se zde paměť logická, která převládá nad pamětí mechanickou.

2.1.2 Motorický vývoj

Většinou nastávají problémy spojené s hrubou motorikou, například: špatná koordinace pohybů, přechodná neobratnost a s tím mohou být spojené problémy v tělesné výchově. Ale i v jemné motorice, kde je velice častá křečovitost. S tou se můžeme setkat ve zhoršeném písemném projevu. Díky velice rychlému růstu se setkáváme se zhoršením fyzické činnosti. Časté jsou aktivity, které mohou být siláckého rázu, ale nemají dlouhé trvání, protože brzy nastává pocit únavy až netečnost. Objevuje se také náladovost – od apatie až po agresivitu anebo citová nestálost. (Šimíčková Čížková a kol., 2003)

Kuric a kolektiv (1986) v své knize uvádí, že žák mladšího školního věku ovládá motoriku lépe, než tomu bylo v předškolním věku, avšak stále ji nemůžeme srovnávat s motorikou dospělého člověka. V tomto období se děti vyznačují pohybovou čílostí. U žáků se začínají objevovat více činnosti, které se zaměřují na rychlost, přesnost, obratnost nebo sílu.

2.1.3 Citový vývoj

Hlavním znakem pro toto období je citová nestálost. Časté jsou zde afekty – prudké a krátkodobé reakce, které hned vystřídá jiná, často odlišná reakce. Setkáváme se zde se situacemi, kdy dítě bývá často emočně nestálé. Přecitlivěle reaguje na podněty, na které dříve reagovalo bez problému. Velice častá je reakce smíchu, intenzivní vztek nebo náhlý smutek. V tomto období jedinci také špatně snášejí kritiku a nespravedlnost ze strany rodičů či učitelů. Díky změnám, které jsou spojené s fyzickým vývojem se často setkáváme s tím, že jedinci se zaměřují na změny s tím spojené. Tedy na své tělo, můžeme se setkat s jedinci, kteří se uzavřou sami do sebe. Jsou k sobě samým velice kritičtí, a to jim může snižovat sebevědomí. Může taky nastat citová odtažitost vůči rodičům – neradi projevují city vůči nim, stejně tak špatně přijímají vyznání citů ze strany rodičů. Touží však po respektu a uznání. (Šimíčková Čížková a kol., 2003)

Čačka (2000) uvádí, že na začátku školní docházky je vyjádření emocí bouřlivé, tyto emoce rychle vznikají, ale stejně tak se rychle vytrácejí. V prepubertě však ztrácejí svoji afektivní povahu a lépe je prepubescenti ovládají. To je zapříčiněno dozráváním centrální nervové soustavy. Příznivý vliv na ovládání emočního vzplanutí mají i reakce ze stran dospělých. Děti se setkávají častěji s negativním hodnocením. To u dětí vyvolává

nespokojenost se sebou samým a svým chováním, a proto mají tendence toto chování změnit. S postupujícím dozríváním se tedy můžeme setkat s nárůstem formalizovanosti citových procesů, objevuje se zde také dlouhodobost citových vztahů a stálost citových stavů. V průběhu této fáze se mění povaha emočních reakcí, ale také jejich podněty.

2.1.4 Sociální vývoj

Mnozí odborníci tvrdí, že se prepubescenti nacházejí v tzv. sociálním vakuu. Nejsou ani děti, ani dospělí. S tímto vývojem je také spjaté osamostatňování se od rodiny, začínají se uvolňovat rodinné vztahy. Nastává zde také sdružování v kolektivu do skupin podle společných zájmů. Avšak kamarádské vztahy nejsou nijak pevné. Prepubescenti často střídají kamarády a dochází k hádkám mezi vrstevníky. Objevují se také skupinky, které jsou výhradně dívčí nebo chlapecké. Je to i díky tomu, že vývoj u děvčat je rychlejší než u chlapců. Chlapci si začínají tvořit první kamarádské skupiny. V čele každé skupiny stojí vůdce, který mnohdy předčí autoritu rodičů či učitelů. (Šimíčková Čížková a kol., 2003)

Matějček (1989) ve své knize uvádí, že se můžeme u dětí mladšího školního věku setkat s velkou mírou sugestibility. Děti jsou v tomto období velmi snadno ovlivnitelné. Nejčastěji tuto skutečnost můžeme zaznamenat ve škole, kdy se jeden žák ve třídě přihlásí, protože si myslí, že zná správnou odpověď a vzápětí na to se přihlásí i ostatní žáci, kteří odpověď na danou otázku neznají.

Sociální vývoj je zde velmi proměnlivý. V první třídě se můžeme setkat se situací, že jde do školy držící se pár dívka s chlapečkem a o rok později by už takové chování nepřipadalo v úvahu, protože by tím ponížili svoji nově vzniklou sociální důstojnost.

Kuric a kolektiv (1986) ve své knize popisuje socializaci v tomto období velmi podobně. Hovoří v ní o tom, že změny, které jsou významné pro děti v tomto období nastávají v socializaci žáka, kde se rozvíjí jeho společenské city, ale také vztah k prostředí, ve kterém žije. V první etapě, kterou můžeme označit jako první dva roky školní docházky jsou děti velmi nestálé. V porovnání s druhou polovinou etapy, kterou můžeme označit 3., 4., a 5. třídou se vztahy u dětí mění, upevňují se a jsou dlouhodobějšími.

2.2 Puberta

2.2.1 Kognitivní vývoj

(Vágnerová, 2000) Výsledkem kognitivního vývoje je vzájemné působení učení a zrání. Pokud jedinec dosáhne zralosti z pohledu neurofyzilogického hlediska, je připraven na to, dále se rozvíjet. Proces dospívání je také spojený se změnou v uvažování. Uvažování dospívajících se mění v porovnání s obdobím mladšího školního věku. Hlavní rozdíl mezi uvažováním dospívajících a uvažováním dětí mladšího školního věku je:

- a) Období dětství je z kognitivního hlediska definováno jako snaha pochopit svět takový jaký je
- b) Pubescent se snaží uvažovat o tom, jaký by svět měl být

V období kolem patnáctého roku života je jedinec schopen ovládat již logické obraty. Pubescent začíná také v tomto období řešit formální operace, například v matematických vzorcích, kdy do vzorců může dosadit jak čísllice, tak i například $(x-y)^3$. Často přemýšlí nad otázkami, co kdyby. Začíná filosofovat nad nekonečným množstvím otázek: například o budoucnosti, o lidské existenci, o životě, ale i smrti. Tyto otázky však mohou u jedince vyvolat nespokojenost nebo i pesimismus, které jsou spojené s nenaplněním nereálných představ o světě a životě. (Říčan, 2014)

2.2.2 Motorický vývoj

V období tělesného vývoje se vyvažují somatické proporce. Dochází ke zpomalení růstu kostí, zvětšují se vnitřní orgány a tělo nabírá více svalové hmoty. Stabilizuje se také hmotnost mozku. Tělesný vývoj však může pokračovat i v adolescenci, avšak tělo již získává dospělý vzhled. U jedince se objevuje větší sexuální touha. Také dochází ke zlepšení motorické koordinace. Dochází k ní díky harmonizaci somatických proporcí. U chlapců dochází k vymizení neobratnosti. Děvčata lépe zvládají koordinaci pohybů – mohou také díky tomu dosahovat skvělých úspěchů v oblasti sportu. Zdokonaluje se jejich fyzická produktivita. Není již tak časté střídání pohybové činnosti a nečinnosti. (Šimíčková Čížková a kol., 2003)

2.2.3 Citový vývoj

Říčan ve své knize citoval Příhodu, který napsal, že: „*Pubescence se označuje jako období „vulkanismu“, kdy každá tendence má vyšší teploturu než v dětství i v následujících obdobích.*“ (Příhoda in Říčan, 2014, s. 177)

Můžeme hovořit také o „**hormonální bouři**“, která změní dosavadní citový klid, který je spojený s relativně klidným předchozím obdobím. Musíme zde brát na vědomí, že pubescent bude mít poměrně velké výkyvy v citových projevech. Mohou být dva typy pubescentů – jedinci, kteří budou vypadat, že u nich žádné velké citové změny nenastávají a pak jsou tací, kteří je skrývat nebudou. Většinou převládají negativní emoce jako například: neklid, podrážděnost, nedoceněnost atd. Pubescenti v tomto období především nevědí, co se děje a jaké změny s tímto obdobím souvisejí. Důležitá je v tomto směru informovanost z ověřených zdrojů, ať již z internetových nebo knižních, nebo ze strany rodičů či učitelů. Mohou se také objevit jedinci, u kterých se projevuje zhoršená soustředěnost, která se pak odráží ve studijních výsledcích. Typickým pocitem v tomto období je také pocit nejistoty – u citlivějších jedinců proto může dojít k destruktivnímu chování, násilí nebo výtržnostem. Je tedy potřeba brát toto období jako součást každého dospívání, dát pubescentovi najevo, že ho chápeme a neodsuzujeme ho. (Říčan, 2014)

Čačka (2000) ve své knize píše, že dospívající se začíná zajímat o to, co „cítí“, co „chce“, co si „myslí“, ale v souladu s těmito pocity a myšlenkami se neslučuje jeho jednání. Čačka to označuje jako „**intropsychickou disharmonii**“ neboli nesoulad. Tento děj pak provází pubescenta po celou dobu etapy dospívání. Může se pak stát, že jedinec se cítí nejistý a může pociťovat vnitřní napětí. Tyto jevy se pak mohou projevovat mimo jiné jako labilita nálad, nepokoje, střídání podrážděnosti, apatie, deprese atd.

Vágnerová (2000) také uvádí, že typickým znakem po emoční neboli citové stránce je zvýšená uzavřenost. Myšleno ve smyslu, že pubescent nerad ukazuje svoje city. Pubescenti v tomto období mají pocit, že to, co cítí je jejich věc a dospělým často nedávají najevo svoje pocity. To je zapříčiněno především tím, že jedinec neumí popsat svoje vnitřní pocity, neumí je definovat nebo se často bojí, že se mu dospělý člověk vysměje, setká se s nepochopením anebo se jen stydí.

S citovou nevyrovnaností a emoční labilitou pak často bývají spojené výkyvy v sebehodnocení. Zranitelnost a nejistota pak může zapříčinit, že pubescent je více vztahovačný. Tato nejistota pak může vyvolávat různé mechanismy, kterými se pubescenti brání jako například:

- 1) Jedinci se při řešení určitých problémů chovají dětinsky a tíhnou k nevyspělému řešení situací. Pubescent si i v tomto období rád zahraje hru, kterou před tím odsuzoval a považoval hru za dětinskou. Rád si pohovoří s rodiči tak, jak tomu bylo dříve, anebo si rád přečte knihu, kterou rád četl, když byl ještě malý. Tyto reakce se objevují především tehdy, kdy řešení

situace a reakce na ně jsou jednodušší po vzoru předchozího stylu chování než nového, které ještě není tolik zafixované a je pro pubescenta i více náročné.

- 2) Dalším způsobem, jak se pubescent může bránit, je únik do fantazie. Jedincům to pak umožňuje útěk do vlastního světa, a tak alespoň obrazně vyřešit aktuální situaci, s kterou si pubescent zatím neví rady.

2.2.4 Sociální vývoj

Pubescent se v tomto období postupně osamostatňuje od rodiny, ačkoliv rodina je pro něj stále na prvním místě, jak po stránce citové, tak existenční. V tomto období je také potřeba pubescenta vést ve výchovné rovině. Můžeme narazit i na takové děti, pro které je toto období bolestné z důvodu, že si uvědomují, že dětmi už nikdy nebudou. Také nazírání na jejich osobu ze strany dospělých k nim bude jiné. V tomto období si také dítě může vybrat, který z rodičů je mu bližší a velice často se objevuje vzdor proti autoritám. Typickým jevem je zde i pubescentní negativismus, který přímo souvisí s popíráním autorit. Pubescent velice často diskutuje s rodiči o jejich názorech a odsuzuje je. Odmítání autorit však souvisí i se školním prostředím, a to konkrétně s učiteli. Pubescenti v tomto období velice špatně snášejí tresty, a to fyzické i psychické. Proto bychom k těmto trestům měli přecházet až tehdy, kdy si s nimi nebudeme vědět rady. (Šimíčková Čížková a kol., 2003)

2.3 Adolescence

2.3.1 Kognitivní vývoj

V této etapě se stále setkáváme s **kritickým realismem**. Adolescent reviduje své dosavadní vědomosti, ale ve vyšší rovině, než tomu bylo v etapě předcházející. Jedinec se v tomto období přiklání k realitě a opouští od naivního romantismu. Adolescent stále chápe skutečnosti pouze jednostranně, nevidí všechny činitele, kteří danou skutečnost utváří. Typickým rysem je sklon prosazovat zjednodušeně získané zkušenosti. Stále se setkáváme s tím, že adolescent si tvrdohlavě stojí za svým, a to převážně v konfliktech s dospělými. V tomto období jedinec stále nedomyšlí následky svých činů, a proto je jeho chování odváznější než u dospělých lidí. Pouští se bezhlavě do nových situací, které ještě nezná. Tyto činy se většinou dějí z důvodu, že se adolescent touží osamostatnit a přeje si být nezávislým na svém okolí.

Důležité schopnosti adolescent získává s rozvojem formálních operací a rozvojem abstrakce. Nespokojí se jen s jedním možným řešením situace, ale snaží se sám přijít na další. Jedinec se proto přesvědčuje o všech logických a možných kombinacích, kterými lze danou situaci či úkol vyřešit. Umí rozlišit pravdivé rčení od nepravdivého a propojit vlastní hypotézu se skutečností.

Adolescent se zaměřuje na to, co sám cítí a prožívá. Stává se analytickým, introspektivním a sebekritickým. Na vnější okolí se může zdát, že adolescent působí rezervovaně nebo, že se zcela odcizil. Některými tvůrci odborné literatury, která se zaměřuje na kognitivní rozvoj adolescenta je tento stav nazýván jako odcizení. Tato etapa je pro adolescenta však velmi důležitá, obzvláště při uvědomění si svého já, kdo je, co od života očekává a kam by se chtěl ve svém budoucím životě ubírat.

Dále se v tomto vývoji můžeme setkat se systematizací poznatků. Adolescent v této fázi získává rozsáhlou znalost pojmů oproti dospělým jedincům. Také začíná vnímat čas v plném rozsahu nejen jako čas, který nám určuje kolik je hodin, ale jako jistou časovou posloupnost. Změny názorů, které jsou pro toto období typické jsou velmi časté. Adolescent tak může měnit názory pod působením argumentů z okolí. Není však vhodné nutit adolescentům autoritativně své názory. Adolescenti mohou na tento fakt reagovat citlivě. Raději si vytváří svůj vlastní názor na základě prožitých zkušeností a sami si ověřují, zda takový názor je správný či nikoliv. (Šimíčková Čížková a kol., 2003)

2.3.2 Motorický vývoj

Setkáváme se zde s fází, kdy se motorický vývoj srovnává, avšak pokračuje dále. Získané schopnosti, dovednosti a vědomosti získávají na hodnotě. A na základě individuálních vlastností se zvyšuje produktivita. Chlapci dosahují vyšších výsledků. U dívek se spíše setkáváme s emočním a estetickým projevem. Na konci tohoto období se objevuje vrchol motorického vývoje, kdy jedinec plně a úspěšně může své zkušenosti uplatnit v praktickém využití u různých sportovních zájmů. (Choutka, Brklová, Votík, 1999)

2.3.3 Citový vývoj

V tomto období se setkáváme s citovou nestálostí. Často se objevuje strach z budoucnosti obzvláště pokud si jedinec není jistý, kam ve své budoucnosti chce směřovat. Objevují se také pocity nejistoty, u některých jedinců i pocity úzkosti. Adolescent by měl mít pocit úspěšnosti a cítit uznání svých nejbližších, ať už se to týká úspěchů školních či sportovních. Pokud toto uznání chybí, adolescent se pak může

podceňovat, může se objevovat citová labilita, která se dále může projevovat v kázni ve škole či později na pracovišti.

2.3.4 Sociální vývoj

Setkáváme se zde tzv. **extraverzí** – adolescenti jsou velmi sdílní, chtějí se stát příslušníky různých společenských skupin. Rozvíjejí své vztahy, ať už po kvantitativní či kvalitativní stránce. Již zmíněná potřeba začlenění do společnosti je častá obzvláště z důvodu osamostatňování se od rodiny. Naopak adolescenti hledají lásku a pocit sounáležitosti mezi svými vrstevníky. Časté je osamostatňování se od rodiny spíše u chlapců než u dívek.

Adolescent může také navazovat přátelské vztahy s dospělými, avšak za předpokladu, že dospělý sdílí stejné hodnoty a priority jako adolescent. Nemají rádi, když se dospělí chovají příliš autoritativně, radí jim, jak se mají chovat, či se jim snaží vyvrátit jejich názor. Za takové situace se adolescent staví na odpor a vyvolává konflikt.

Pro adolescenci je typické období prvních lásek, které pramení z potřeby navazovat erotické vztahy s opačným pohlavím. V tomto období se jedinec snaží najít u protějšího partnera citovou stálost. Prožívání ztracené lásky v tomto období je velice silně vnímáno, adolescent se s takovou skutečností pak špatně vyrovnává. Adolescenti touží i po sexuálních zkušenostech. Když jich nemají dostatek, tak značně klesá jejich sebehodnocení. Aby adolescent získal zdravé sebevědomí, je důležité, aby byl úspěšný v tom, co dělá, ať se to týká sportu, školy či jiných aktivit. Měl by být chválen, aby měl pocit úspěšnosti a toho, že se mu daří. Nedílnou součástí je také dostatečný sexuální život. Pokud některý z těchto faktorů chybí, tak úspěšnost a pocit dostatečnosti hledá v jiných činnostech.

Dalším důležitým úkolem v životě adolescenta je volba povolání. Tento úkol pro některé jedince může být náročný, protože jedinec v tomto období nemusí mít tušení jakým směrem by se chtěl v budoucnosti ubírat. Toto rozhodnutí nastává cca s dovršením 18. roku života, a v tomto věku, kdy dispozice nemusí být zcela jasné. Velkou roli zde hrají rodiče, kteří na jedince působí ve volbě budoucího povolání. Buď se jedinec přizpůsobí vlivu okolí a splní přání rodičů, nebo se můžeme setkat se skupinou jedinců, kteří jsou si zcela jistí svým budoucím zaměřením a jdou si přesvědčeně za ním. Náročnější volbu v této situaci mají spíše chlapci než dívky. Společensky je na ně vyvíjen nátlak, aby volili takové budoucí povolání, ve kterém budou kariéerně i finančně úspěšní, aby finančně zabezpečili budoucí rodinu, nebo aby splnili nenaplněné přání svých rodičů.

U dívek se očekává spíše plnění role matky a manželky. Proto volbu profesního života můžeme řadit až jako druhou prioritu. (Šimíčková Čížková a kol., 2003)

3. Fyzické změny v jednotlivých obdobích

Fyzické změny můžeme označit jako jedny z nejviditelnějších změn, které nastávají v celém procesu dospívání. Nejdůležitější změnou je dozrání pohlavních orgánů. U dívek dozrávají vaječníky stejně jako u chlapců varlata. To je spojené s prvním menstruací a u chlapců dochází k první poluci. Mezi neméně důležité změny pak patří růst končetin do délky, změna hlasu u chlapců nebo zvětšování prsou a boků u dívek. S hormonálními změnami pak také souvisí zvýšený výskyt akné. Od období prepubescence až po období adolescence nastane mnoho změn po této stránce. Proto jsme tomuto vývoji věnovali samostatnou kapitolu, kde bychom rádi poukázali, k jakým změnám v jednotlivých fázích dospívání dochází.

3.1 Prepuberta

V tělesném vývoji dochází k mnoha změnám. Setkáváme se zde s obdobím vytáhlosti. Pro tuto etapu je typický intenzivní růst rukou, nohou a trupu. Ale také nastává období, pro které jsou typické endokrinní změny – zvyšuje se nárůst pohlavních hormonů, což je důsledkem výskytu druhotných pohlavních znaků. U dívek toto období končí první menstruací, u chlapců první ranní polucí. Hormonální změny se pak odrážejí na chování dospívajících. Velmi výrazným faktorem je zde sexuální pud, který se u chlapců projevuje častěji než u dívek. Chlapci začínají mít zájem o vlastní tělo a také se objevuje potřeba masturbace. U dívek tato potřeba není tak intenzivní a dokáže ji transformovat do různých činností. Fyzický vývoj probíhá mnohem rychleji než vývoj psychický. Setkáváme se zde s tím, že vývoj psychický neboli somatický je rozdílný, než vývoj psychický z čehož vyplývá, že somatický vývoj předchází vývoji psychickému. (Šimíčková Čížková a kol., 2003)

Matějček (1989) uvádí, že dětem v tomto období vyrostou končetiny více do délky. Dětem v tomto období rostou tzv. dlouhé kosti. S tímto faktem můžeme spojit skutečnost, že se v tomto období dochází k dočasné oslabenosti nervového systému. Projevuje se především častější unaveností dětí, mimo jiné jsou také více neklidné, a to je nutí k většímu fyzickému výdeji v podobě nejrůznějších pohybových aktivit.

V pedagogické praxi se pak tento jev projevuje tak, že pro učitele je obtížnější žáky udržet v klidném stavu.

Langmeier (1991) ve své knize uvádí, že vývoj pohybových i jiných schopností je závislý na tělesném vývoji. Vývoj v tomto období je docela plynulý v porovnání s vývojem před začátkem tohoto období a na konci tohoto období. Během této etapy se zlepšuje hrubá a jemná motorika. Pohyby u prepubescentů se zrychlují a mají větší fyzickou sílu. Z tohoto důvodu také narůstá zájem o pohybové hry a sport celkově, kde je důležitá síla, vytrvalost a zručnost. Důležitým znakem v tomto vývoji je také výrazné zlepšení koordinace pohybů celého těla. Typickým rysem při aplikovaných činnostech je, že pohyby vycházejí z loketního a ramenního kloubu, později díky cvičení dosahují děti lepší jemnější koordinace pohybů, které souvisí se zápěstím a prsty. Důležitým faktorem jsou zde i rodiče. U dětí se můžeme setkat s rozdíly ve výsledcích motorických výkonů. Právě rodiče jsou vnějším faktorem, který ovlivňuje výkonnost dětí. Pokud jsou děti podporovány a vedeny ke sportu, setkáváme se zde s pozitivními výsledky. Jsou však i tací rodiče, kteří své děti v těchto činnostech nepodporují ze strachu, že si jejich dítě ublíží.

3.2 Puberta

Vágnerová (2000) ve své knize uvádí, že se jedná o důležitý biologický přelom v životě dítěte. Proces dospívání je však podmíněn genetikou, a proto podle některých odborníků je možné, že hranice začátku puberty se bude stále snižovat a puberta se začne u dětí projevovat dříve, než tomu bylo doposud. Tento vývoj je pro jedince velmi důležitý a zároveň se může stát i velmi náročným. Důležitým faktorem se zde stává připravenost jedince na tyto změny. Pouze tehdy, kdy je jedinec připraven, může správně rozvíjet nejrůznější kompetence spojené se společenskými vazbami jako je například rodina, která je dosud určující společenskou skupinou. Jedná se tedy o proces, s kterým mohou být spojené důsledky psychosociálního rázu.

Toto období je spojeno s mnoha tělesnými změnami. Projevuje se typickým rychlým růstem obou pohlaví v docela krátkém časovém období. U děvčat se zrychlený růst objevuje mezi jedenáctým a dvanáctým rokem díky vzrůstu hladiny hormonu zvaného estrogen. U chlapců se zvyšuje hladina hormonu testosteronu, zpravidla se pak u nich zrychlený růst objevuje kolem čtrnáctého roku života. Díky tomuto hormonu kromě výšky rostou také pohlavní orgány, kosti, svaly, prohlubuje se hlas – stává se mužnějším, ale také se objevují první vousy. V této fázi se jedincům například až

dvojnásobně zvětší srdce. Dívky v průměru v období rychlého růstu vyrostou za rok o asi 9 cm a hmotnost se jim zvýší cca o 5 kg za rok. Chlapci vyrostou o 10–12 cm a jejich hmotnost se zvýší o cca 6 kg za rok. Významné v tomto období jsou také změny v tělesných proporcích. U děvčat se rozšiřují hlavně boky, u chlapců se pak zvětšuje šíře ramen. Oproti zbytku těla nejprve vyrostou ruce a nohy – obzvlášť chodidla a dlaně. U chlapců je pak velice časté mutování, kdy se proměňuje jejich dětský hlas na hlas dospělý. Tento jev jim pak znemožňuje například zpívat. U děvčat se během 10. –11. roku objevuje růst prsou. Oběma pohlavím začíná růst ochlupení a také se jim začínají zvětšovat pohlavní orgány. Mimo vnější tělesné změny dochází také ke změnám vnitřním, konkrétně rostou a zrají varlata u chlapců a vaječníky u dívek. Kolem 15. roku života jedinců začínají vaječníky vytvářet zralá vajíčka a stejně tak varlata zralé spermie. Může tedy již dojít ke zplození jedince. Neméně důležitým jevem v tomto období je také první menstruace. Nejčastěji se objevuje kolem dvanáctého roku života. Nejdříve se může objevit kolem devátého roku, jsou však i takové dívky, u kterých se první menstruace objevuje až kolem patnáctého roku. Stejně tak u chlapců se objevuje první poluce a signalizuje, že se z chlapce stává muž a setkáváme se s ní kolem devátého roku. (Řičan, 2004)

Henri Joyeus (1994) popisuje ve své knize Přichází puberta: Sexuální výchova od 10–13 let pubertu u dívek následovně. Pokud u dívky začíná puberta před dvanáctým rokem života, jedná se o pubertu předčasnou. Pokud u dívky začíná puberta po patnáctém roku života, jedná se o pubertu opožděnou. Pozdější nástup puberty pak může mít u dívek za následek, že dívka bude vyšší postavy, protože se vývoj dosud nezastavil. U dívek, které mají naopak předčasnou pubertu můžeme očekávat, že budou menšího vzrůstu.

Typickým jevem v tomto období je nárůst tří typů hormonů: nadledvinkové androgeny, pohlavní steroidy a gonadotropin. „Z výsledků nedávné studie 14 000 dětí vyplývá, že každá šestá dívka dnes vstupuje do puberty v neuvěřitelných osmi letech, kdežto před 25 lety byla ve skupině osmiletých dívek v pubertě jen jedna dívka ze sta.“ (Carr-Gregg, Shale, 2010, s. 18)

3.3 Adolescence

Dochází zde k ukončení tělesného vývoje. Tělo jedince získává svůj finální vzhled. Adolescent je schopen se rozmnožovat. Typickým faktorem pro toto období je, že adolescent je schopen vysokých sportovních výsledků. S většími úspěchy se pak mohou setkat spíše u sportů, které jsou intenzivnější, ale z časového hlediska kratší.

Těchto úspěchů dosahují spíše chlapci než děvčata. Přebytek energii si tak „vybijí“ během sportovních aktivit. (Šimíčková Čížková a kol., 2003)

4. Zařazení tématu puberta do Rámcového vzdělávacího programu

V této kapitole se zaměříme na systém kurikulárních dokumentů. V našem případě hlavně na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání neboli RVP ZV. Zaměříme se také na to, jakým způsobem je začleněno téma dospívání a puberta v tomto dokumentu, v jakých vzdělávacích oblastech a následně tematických okruzích. Mimo jiné se zaměříme na to, v jakých ročnících žáci získávají povědomí o procesu dospívání.

4.1 Systém kurikulárních dokumentů

Systém kurikulárních dokumentů můžeme rozdělit na dvě úrovně – na úroveň státní a úroveň školní. Do státní úrovně můžeme zařadit Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy neboli RVP.

Národní program vzdělávání nám určuje prvotní vzdělávání jako celek. RVP však vymezuje konkrétní cíle, kterých by měl žák na konci jednotlivých vzdělávacích etap dosáhnout. Etapy pak můžeme vymezit jako etapy předškolního, základního a středního vzdělávání. Školní vzdělávací úroveň pak představuje tzv. školní vzdělávací programy neboli ŠVP. Podle ŠVP se pak realizuje vzdělávání na jednotlivých školách. (RVP ZV, 2017)

4.2 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program je kurikulární dokument, který je nově aktualizovaný a platný od 1. 9. 2017. Vztahuje se na žáky od 3–19 let. Rámcový vzdělávací program je státní dokument, z kterého dále vyplývá školní vzdělávací plán na úrovni školní. Rámcový vzdělávací program klade důraz na klíčové kompetence, které mají souvislost s celoživotním vzděláváním a užitím všech získaných poznatků v běžném životě. Stanovuje jednotlivé úrovně erudice, které jsou pro všechny studenty stejné.

RVP ZV navazuje na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělání. Určuje vše, co je podstatné ve školním vzděláváním. Stanovuje, co by žáci měli zvládnout za

určité období, ale i v jednotlivých etapách a ročnících. Určuje obsah výuky v každém ročníku. Tento obsah je modifikovaný na již dosažené schopnosti a dovednosti žáků. Jednotlivé výstupy jsou pak rozděleny na 1. a 2. stupeň. 1. stupeň můžeme rozdělit do dvou období a to na 1. období, do kterého můžeme zařadit 1. – 3. třídu a 2. období, kam patří 4. – 5. třída. Součástí základního vzdělání jsou také průřezová témata jako je Osobní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova. Dále je RVP ZV členěno na vzdělávací oblasti jako je Jazyk a jazyková komunikace, kam můžeme zařadit Český jazyk, Literaturu, Cizí jazyk a Další cizí jazyk, Matematiku a její aplikaci, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost – Dějepis a Výchova k občanství, Člověk a příroda – Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis, Umění a kultura – Hudební výchova, Výtvarná výchova, Člověk a zdraví – Výchova ke zdraví, Tělesná výchova, Člověk a svět práce.

4.3 Puberta ve vzdělávacích oblastech

Můžeme zde zařadit pět tematických okruhů, kterými jsou – Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas, Rozmanitost přírody, Člověk a jeho zdraví.

Pubertu v rámci edukace můžeme najít ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, tato oblast jako jediná je koncipována pouze na 1. stupeň. V této oblasti jsou shrnuty poznatky týkající se člověka, společnosti, rodiny, přírody, vlasti, kultury, zdraví, techniky a dalších témat. Tuto oblast můžeme členit do pěti tematických okruhů, kterými jsou – Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas, Rozmanitost přírody, Člověk a jeho zdraví.

Téma puberta potom zařadíme to tematického okruhu **Člověk a jeho zdraví**. *Žáci poznávají především sebe na základě poznávání člověka jako živé bytosti, která má své biologické a fyziologické funkce a potřeby. Poznávají zdraví jako stav bio-psycho-sociální rovnováhy života. Žáci se seznamují s tím, jak se člověk vyvíjí a mění od narození do dospělosti, co je pro člověka vhodné a nevhodné z hlediska denního režimu, hygieny, výživy, mezilidských vztahů atd. Získávají základní poučení o zdraví a nemocech, o zdravotní prevenci a poskytování první pomoci. Osvojují si bezpečné chování a vzájemnou pomoc v různých životních situacích, včetně mimořádných událostí, které ohrožují zdraví jedinců i celých skupin obyvatel. Žáci si postupně uvědomují, jakou odpovědnost má každý člověk za své zdraví a bezpečnost i za zdraví jiných lidí. Žáci docházejí k poznání, že zdraví je důležitá hodnota v životě člověka.* RVP ZV (2017, s. 43)

Při bližším zaměření se na tuto vzdělávací oblast zjistíme, že výstupy spojené s našim tématem souvisejí až s 2. obdobím. Téma dospívání nebo změny, které probíhají během tohoto období se dotknou 1. období zcela okrajově. A to v rámci učiva o vlastním těle, kdy zde žáci získávají pouze elementární znalosti. S výstupy, které souvisejí s tématem dospívání se setkáváme na konci 2. období. Dále vypíšeme jen ty, které s našim tématem souvisí:

Žák

- *„využívá poznatků o lidském těle k vysvětlení základních funkcí jednotlivých orgánových soustav a k podpoře vlastního zdravého způsobu života“*
- *„rozlišuje jednotlivé etapy lidského života a orientuje se ve vývoji dítěte před a po jeho narození“*
- *„uplatňuje ohleduplné chování k druhému pohlaví a orientuje se v bezpečných způsobech sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku“ (RVP ZV 2017, s. 50)*

Jednotlivá učiva, díky kterým žáci dosáhnou naplnění dílčích výstupů jsou:

- ***lidské tělo*** – stavba těla, základní funkce a projevy, životní potřeby člověka, pohlavní rozdíly mezi mužem a ženou, biologické a psychické změny v dospívání, základy lidské reprodukce, vývoj jedince
- ***partnerství, manželství, rodičovství, základy sexuální výchovy*** – rodina, vztahy v rodině, partnerské vztahy, osobní vztahy, etická stránka vztahů, etická stránka sexuality (RVP ZV, 2017, s. 50)

V rámci každého tematického okruhu najdeme i očekávané výstupy pro 1. a 2. období, viz Příloha 1.

Téma puberta můžeme také zařadit do výše uvedených průřezových témat, a to konkrétně do Osobnostní a sociální výchovy, kde se žáci učí lépe poznat sami sebe a své vlastní já, učí se komunikovat se svým okolím.

4.4 Formy vzdělávání žáků v oblasti puberty

V empirické části diplomové práce jsme se v dotazníkovém šetření zaměřili na to, jakým způsobem či formou by se žáci chtěli dozvědět více informací o tématu puberty. Proto bychom rádi nastínili formy a metody vzdělávání, které tvoří nedílnou součást edukace žáků.

Formy výuky můžeme definovat jako způsoby organizace vyučování, které se zaměřují na to, jak je uspořádané prostředí, ve kterém vyučování probíhá, stejně tak se vztahuje na způsoby organizace činností žáků a učitelé. (Průcha, Walterová, Mareš, 2013)

Formy výuky můžeme řadit ke vztahu k osobnosti žáka, kdy nejčastější formou zvolenou při edukaci žáků je hromadná neboli frontální výuka. V tomto případě se učitel s žáky zaměřuje na jednu činnost. Učitel v tomto případě řídí, usměrňuje činnost a kontroluje žáky při jejich práci. Nejčastěji bývá realizována formou frontálního přednesu, který je prokládán individuální činností žáků. Cílem této výuky je, aby si žáci osvojili, co největší škálu informací týkající se probíraného tématu. Při této formě probíhá konverzace většinou jednostranně, kdy hovoří učitel směrem k žákům. Často tato forma bývá doplněna o zápis na tabuli. Jako další metodou, která bývá také často využívána při edukaci je výuka skupinová neboli kooperativní. Žáci pracují minimálně ve dvojicích. Žáci pracují společně, vzájemně si pomáhají, společně diskutují nad problémy, které se váží k danému tématu a poté si svoji práci také vzájemně hodnotí. Jako poslední formou výuky je samostatná práce žáků a individualizovaná výuka. Jedná se o způsob výuky, kdy žáci získávají poznatky na základě vlastní iniciativy a nejsou nikým vedeni. Cíle a postupy vyučování se zde diferencují zcela individuálně. Tuto formu výuky můžeme využít například při práci s textem, při ověřování dříve získaných informací. Tato forma výuky se v dnešní době hojně využívá na alternativních školách.

Dle našeho názoru velmi přínosnou formou pro žáky při edukaci puberty, a nejen tohoto hlavního tématu je možnost tvorby vlastního projektu. Žáci se mohou rozdělit do skupin a každá skupina dostane své téma, které se týká puberty. Mohou to být například fyzické změny, změny chování, rozdíly v chování u dívek a chlapců atd. Žáci si samostatně rozdělí role ve skupině. Samostatné vyhledávání informací o daném tématu dá žákům velmi mnoho. Projekt mohou vypracovat na papír za pomoci knih, příruček či internetu a doplnit jej o obrázky. Výsledný projekt by mohli žáci prezentovat před třídou, a tímto způsobem se podělit o nově získané informace k tématu puberty. Mezi další formy můžeme řadit mimo jiné dokumentární filmy nebo besedy s odborníky.

Kromě výše uvedených metod, bychom uvedli metody výuky na základní škole, které jsou stejně tak nedílnou součástí edukace. Nejčastějšími metodami jsou metody slovní, ty můžeme označit jako nejrychlejší přenos informací od učitele k žákům.

Metody slovní můžeme dále rozčlenit na metody monologické, didaktické, práci s učebnicí, knihou nebo textovým materiálem nebo metody psané. Další metody, které bychom mohli zařadit do výuky jsou metody názorně demonstrační a metody praktické.

4.5 Srovnání se zahraničím

Další podkapitolou, kterou jsme zařadili do teoretické části diplomové práce, je nastínit toho, jak se na téma dívají v jiných státech. K tomu jsme zvolili Slovensko a Velkou Británii. Slovensko má vzdělávací systém podobný jako Česká republika, zatímco Velká Británie má vzdělávací systém odlišný.

4.5.1 Velká Británie

Ve Velké Británii je povinná školní docházka pro děti od 5 let věku až do 16 let. Toto základní vzdělání se dělí, podobně jako u nás, na první a druhý stupeň základní školy. Setkáváme se s pojmy primary school, kterou lze ještě rozdělit na infant school (5-7 let) a junior school (7-11 let). Další stupeň vzdělávání, který můžeme přirovnat k našemu druhému stupni základní školy, je secondary school, který navštěvují děti ve věku od 11 do 16 let. Stejně jako v České republice jsou státní školy ve Velké Británii bezplatné, nicméně existují i soukromé školy, které jsou zpoplatněny.

Školství ve Velké Británii se řídí státním vzdělávacím programem (The National Curriculum) platným od roku 1988. Díky tomuto programu se děti učí ve všech školách stejné předměty a existují normy, jakých znalostí mají dosáhnout po ukončení základního vzdělání. Program je rozdělen do dvou klíčových fází ve vzdělávání. Fáze 1 (key stage 1) je určena pro žáky ve věku od 5 do 11 let. Navazuje druhá fáze (key stage 2), tedy programy zaměřující se na druhý stupeň. Mimo národní vzdělávací program musí školy zařadit také výuku náboženství a sexuální výchovy. Rodiče však nemusí s výukou těchto předmětů souhlasit a mohou zamítnout, aby dítě tyto hodiny navštěvovalo. Z těchto dvou předmětů se neskládají žádné zkoušky.

V oblasti dospívání nás ve školství Velké Británie zaujal fakt, že již od 7 let věku děti získávají znalosti v oblasti sociální problematiky, osobnostní výchovy, ekonomie a zdraví (personal, social, health and economic education – PSHE). Tato pravidla o vzdělání vydala Britská vláda a fungují od roku 2010. Od září roku 2019 bude platit

nový vzdělávací program na přípravu žáků na dospívání, který se zabývá vztahy dospívajících, fyzickými změnami, změnami chování a sexuální výchovy, relationship and sex education (RSE). Žáci se dozívají informace na primární škole, takže již od 7 do 11 let věku. Následně na secondary school (druhý stupeň) se poznatky opakují a mnohem víc prohlubují. Tyto dva programy se však nezabývají pouze dospíváním, otázkami sexu a změnami, kterými tělo prochází, ale snaží se také upozornit žáky na to, aby zůstali zdraví a učili se, jak zůstat v bezpečí při řešení konfliktů s vrstevníky, rodiči ale i cizími lidmi. Nedílnou součástí je bezpečnost dětí při používání mobilních telefonů a počítačů.

Britská ministryně školství Justin Greening o novém programu zaměřeném na výuku osobnosti, mezilidských vztahů a sexuální výchovy uvádí, že nový program naučí mladé lidi, jak zůstat v bezpečí a ve zdraví. Dále, jak se vypořádat se sociálními výzvami a změnami, které je v životě čekají a kterým budou čelit, i když budou dospělí. Skoro 20 let starý výukový program PSHE již není aktuální, proto musíme provést změnu a vytvořit nový kvalitní obsah výuky, který bude čelit nástrahám moderního světa a bude řešit otázky kyberšikany, sextingu a celkové bezpečnosti na internetu.

Russell Hobby, generální tajemník Národní asociace vedoucích učitelů, komentoval nový návrh výuky slovy, že výuka sexu a dospívání bude pro všechny školy v celé Velké Británii stejná, za což dlouho bojoval. Zdůraznil, že pomůže žákům se lépe připravit na výzvy a změny, které řeší aktuálně, ale také na ty, které budou řešit až opustí brány škol a stanou se dospělými. (Department for Education, Government information United Kingdom, 2017)

4.5.2 Slovensko

Slovensko, podobně jako Česká republika, má státní vzdělávací dokument, který se nazývá Statní vzdělávací program (Štátný vzdělávací program), který stanovuje všeobecné cíle ve vzdělávání a s nimi spojené klíčové kompetence. Klíčové kompetence jsou nástrojem toho, kam má vzdělávání směřovat. Cíle jsou stanovené tak, aby žáci měli komplexní přehled, a také aby zajistily vyrovnaný vývoj osobnosti člověka. Státní vzdělávací program mimo jiné vymezuje i rámcový vzdělávací program, v kterém se také zohledňují specifické podmínky a potřeby všech regionů na Slovensku. Státní vzdělávací program pro každý školský stupeň vydává Ministerstvo školství, vědy, výzkumu a sportu Slovenské republiky. Rámcové vzdělávací programy se schválenými učebními osnovami jsou platné od 1. 9. 2011.

Podobně jako v České republice se setkáváme s tématem dospívání v rámci průřezového tématu jako je Osobnostní a sociální rozvoj. Toto průřezové téma rozvíjí

potenciál žáků a poskytuje žákům základy pro plnohodnotný život. Nemyslíme však jen rozvoj po stránce studijní, ale také v rovině osobnostní a sociální. Mimo jiné se v tomto průřezovém tématu uplatňuje vzdělání související s lidskými právy a rodinnou výchovou.

Očekávaný výstup, který souvisí s naším tématem je například to, že žák:

- „*chápe svoj telesný, psychologický a sociálny vývin a svoju jedinečnosť ako individuality*“ (ŠVP, 2012)

Základní obsah je potom složen z faktorů, které ovlivňují psychologický, sociální a tělesný vývoj.

Dále se žáci učí v předmětu Přírodověda, která je zařazena do vzdělávací oblasti *Příroda a společnost* o vývoji jedince. Žáci by měli umět popsat vývoj člověka od početí až po stáří a soustředit se na změny růstu a vývoj organismu. Tento očekávaný výstup radíme na konec 3. ročníku, může však být zařazen i do 4. ročníku.

První stupeň na Slovensku se skládá pouze z 1. až 4. ročníku. Proto se s tématem dospívání a změnami s ním spojenými více setkáváme až ve vyšších ročnících 2. stupně. (Štátný pedagogický ústav, 2017)

4.6 Organizace v České republice, které se zabývají edukací o pubertě

Je mnoho různých organizací, které pořádají besedy na téma puberta. Jsou to besedy, které se konají ve školách nebo ve střediscích, kam si žáci mohou kdykoliv zajít ať již v rámci vyučování nebo ve svém volném čase.

Jedno z center zabývajících se tímto tématem je Kopretina ve Velkém Meziříčí. Besedy vede Mgr. Luboš Novotný a tématem je prepuberta a puberta. Besedy se mohou zúčastnit i rodiny s dětmi. Po skončení je pak k dispozici zdarma poradna. Beseda se mimo jiné zabývá tím, co všechno se s dětmi během tohoto období děje nebo jak mohou rodiče podpořit své dítě v tomto období. Myslíme si, že je velmi důležité, aby se těchto besed či jiných přednášek účastnili i rodiče, protože rodiče se stávají v období puberty důležitým faktorem, který má dopad na celkový vývoj a rozvoj dítěte. Je tedy vhodné, aby se i rodiče zaměřili na to, co je či není vhodné při komunikaci s dospívajícím, a jak reagovat v jednotlivých situacích. (JUPITER club, 2019)

Další organizací, které se tímto tématem zabývá je MP Education, která má více programů pro jednotlivé třídy. Výhodou je, že lze zapojit do této edukace celou základní školu od druhých tříd až po třídy deváté. Pro každou třídu je připravený jiný program

v návaznosti na to, co by žáky mohlo aktuálně zajímat k tématu dospívání. Pro 2.,3.,4. a 5. třídy je to program, který se nazývá „Z housenky motýlem“. Tento program se zabývá dospíváním a změnami ať již psychickými či fyzickými, zdravou stravou. Mimo jiné se také zabývá vznikem a vývojem jedince, změnami vztahů s okolím – jak by se k sobě lidé měli chovat, jaké chování považujeme za slušné a co naopak považujeme za chování vulgární. Pro 2. stupeň jsou pak připraveny programy, které se zabývají tématy jako jsou puberta – uvědomování si sám sebe, vztahy mezi vrstevníky, vývoj po psychické, fyzické či sociální stránce, menstruační cyklus, dospívání a s ním spojené vztahy, pocity nebo otázky spojené se sebevědomím. (MP Education, 2019)

4.7 Studie zabývající se problémy spojené s pubertou

V další podkapitole zmíníme studie, které se tímto tématem zabývaly anebo zabývají u nás v České republice i v zahraničí.

Výzkum v České republice řídil PhDr. Martin Dolejš, PhD. ve spolupráci s garantem realizace ve Zlínském kraji MUDr. PhDr. Miroslavem Orlem, PhD., a garantkou v Moravskoslezském kraji Mgr. Andreou Matějkovou. Spolupracujícími institucemi se stala Univerzita Palackého v Olomouci společně s Krajskou pedagogicko-psychologickou poradnou ve Zlíně a ZDVPP a Krajským úřadem Moravskoslezského kraje. Cílem výzkumu bylo prozkoumat míru výskytu rizikového chování a míru impulzivity žáků navštěvující základní a střední školy obou krajů. Výzkum byl proveden u více než dvou tisíc respondentů. Výzkum se zúčastnili respondenti ve věku 11-15 let, kterým byla rozdána testová baterie obsahující dva psychodiagnostické nástroje. Jako první nástroj byla použita Škála impulzivity Dolejše a Skopala. Druhým nástrojem byl dotazník Výskyt rizikového chování u adolescentů.

Výzkumný nástroj Škála impulzivity Dolejš a Skopal (SIDS) se zaměřuje na hodnocení míry impulzivity u adolescentů. Škála je složená na tvrzeních, kterých je dohromady 24, respondent má na výběr jednu ze čtyř odpovědí, která je vyobrazená na Likertově škále.

Do rizikového chování autoři uvedli například konzumaci alkoholu, aktivní kouření, stav opilosti, situace, kdy se respondenti stali středem ubližování, verbální agrese, delikventní aktivity, krádeže a vandalismus. Výsledky tohoto výzkumu byli poněkud překvapující. U chlapců dochází k vysokému vzestupu rizikových zkušeností. U chlapců se nejčastěji tyto aktivity objevují ve věkovém rozmezí 13-14 let. U děvčat je tomu paradoxně dříve. U dívek se tyto aktivity objevují mezi 12-13 rokem života. Jako

nejrizikovější můžeme zařadit chlapce z Moravskoslezského kraje a nejméně riziková můžeme označit děvčata ze Zlínského kraje.

V testování impulzivity dopadly výsledky následovně. Celkový počet respondentů z obou krajů, kteří dostali z testování více, než 70 bodů je 7,72 %. Jedinci, kteří jsou více impulzivní jsou dvojnásobně častěji středem hrubého chování ze strany jejich spolužáků. Tito respondenti mají většinou zkušenosti s vandalismem a krádežemi. Daleko častěji se zde mimo jiné setkáváme s konzumací návykových látek jako je alkohol, cigarety a ostatní drogy. Můžeme zde také hovořit, že jedinci, kteří jsou více impulzivní jsou také zdrojem aktivit, které můžeme řadit jako rizikové. (Dolejš, Orel, 2017)

Přišlo nám velmi zajímavé tuto studii zařadit do naší diplomové práce. Ačkoliv se učitelé na 1. stupni nesetkávají s touto problematikou denně, dle našeho názoru s pubertou, jakožto hlavním tématem této diplomové práce, souvisejí i změny chování, větší sdružování s kamarády, jak s vrstevníky, tak i s lidmi, které můžeme označit jako starší kamarády, kteří by případně mladší kamarády mohli k těmto rizikovým činnostem přivést. Pokud se podíváme na výsledky prováděného výzkumu, tak autorům této studie vyšlo, že u dívek se můžeme setkat s rizikovým chování již ve věku 12-13 let. V rámci našeho výzkumu jsem se setkali s několika respondenty, kterým již bylo 12 let. Proto je zde možnost, ačkoliv malá, že by se mohli učitelé u žáků 2. období na 1. stupni s těmito problémy setkat.

Dalším výzkumným šetřením, které jsme se rozhodli zařadit do této podkapitoly je výzkum, kteří se uskutečnil v Austrálii. Za jeho vznikem stál profesor George Patton a doktorka Fiona Mensah. Toto výzkumné šetření se zaměřilo na předčasnou pubertu, problémy s ní spojené v rovině sociální i emocionální. V neposlední řadě se autoři tohoto výzkumu snažili najít preventivní způsoby, jak předejít duševním problémům, které se mohou objevit během dospívání.

Profesor George Patton a doktorka Fiona Mensah v roce 2016 uskutečnili výzkum na téma předčasné puberty za pomoci největšího australského zdravotnického výzkumného institutu Murdoch Children's Research Institute. Výzkum provedli na 3 419 dětech z longitudinálního studia v Austrálii. Nejprve definovali pubertu jako stádium vývoje, ve kterém tělo dozrává a připravuje tělo k umožnění reprodukce. U dívek i chlapců se projevuje dozráváním pohlavních orgánů. Hormony, které produkuje mozek vedou nejen k fyzickému zrání, ale i k rozvoji osobnosti.

Pubertu zařadili do pozdního dětství. Začátek puberty začíná mezi 10. a 11. rokem u dívek, u chlapců je to v 11. až 12. roku života. V tomto výzkumu však poukazují na

skutečnost, že u některých jedinců může přicházet puberta o 4 až 5 let dříve než normálně. Tento fakt pak má za důsledek výživové, psychické a sociologické potíže.

Tento výzkum uskutečněný longitudinálně na 3 491 dětech od 4 do 11 let v australských školách potvrdil, že 16 % (559) dívek a 6 % (314) chlapců začalo s pubertou už v 8 nebo 9 letech věku. Tyto děti měly následně s nástupem dřívější puberty velké potíže s chováním a špatně se přizpůsobovaly svému okolí. Při dlouhodobějším pozorování se dospělo k závěru, že čím dříve u dítěte přichází puberta, kdy se zvyšuje napětí, dítě je plné nových výzev, přijímá nové sociální role a čelí fyzickým změnám, tím náročnější je pro dítě období adolescence. Tím, že je pro mladší jedince obtížnější se se změnami vypořádat, mohou u nich v pozdějším věku nastat duševní potíže. Tyto změny mohou úzce souviset s prenatálními faktory. Například u novorozenců s nižší porodní hmotností, je vyšší pravděpodobnost, že zažijí dřívější nástup puberty.

Tento výzkum potvrzuje hypotézu takzvaného „životního cyklu“. Tento cyklus nám naznačuje, že rozdíly mezi dětmi v pubertě mohou být způsobeny časovým rozvržením puberty, konkrétně pro děti, které vstupují do puberty v mladším věku, může být tento vývoj velmi nepříjemný a nepřírozený. Jinými slovy se dá tento fakt zjednodušeně popsat následovně. Časná puberta může mít za následek zrychlené dospívání a přechod dřívější dítěte do dospělosti. Nemůžeme se proto divit, že se u jedinců s brzkou formou puberty můžeme setkat s emocionálními a behaviorálními problémy.

Cílem tohoto výzkumného šetření bylo najít preventivní způsoby, jak předejít duševním problémům, které se mohou díky předčasné pubertě objevit v období adolescence. Také se ve výzkumu uvádí, že nedílnou součástí bezproblémového přechodu puberty je zdravé prostředí v rodině, které pomůže emočně zvládat těžké období jedince. Dále je doporučeno pro nejlepší rozvoj dítěte v pubertě nezapomenout na podporu při řešení sociálních problémů a nebát se konzultovat tyto okolnosti s ostatními rodinami, vrstevníky, školou a pedagogem nebo odborníkem v oboru. (Murdoch Children's Research Institute, 2016)

II. EMPIRICKÁ ČÁST

5. Dotazníkové šetření

Součástí diplomové práce je také část výzkumná. Ke sběru dat jsme použili jako nástroj zkoumání dotazník. Dotazník obsahuje dvanáct otázek, které jsou otevřené a uzavřené. Hlavním cílem diplomové práce bylo zaměřit se na míru informovanosti znalostí žáků o tématu puberta v 2. období na prvním stupni. V empirické části jsme si stanovili dva dílčí cíle. Prvním dílčím cílem bylo zjistit, odkud žáci 5. tříd získali informace o tématu puberta. Druhým dílčím cílem bylo vyzkoumat, zda existuje téma, které by žáky v této problematice zajímalo a jakou formou by se tyto informace chtěli dozvědět.

5.1 Metodologie výzkumu

Ke sběru dat jsme použili kvantitativní výzkumné šetření. Gavora (2000) ve své knize píše, že kvantitativní výzkumné šetření můžeme nazvat jako verifikační. Na základě získaných dat ověřujeme teorii, která již existuje. To znamená, že na základě získaných vyzkoumaných dat tuto hypotézu buď potvrdíme nebo ji naopak vyvrátíme.

Jako nástroj zkoumání jsme zvolili dotazník. Dotazník je nejčastějším nástrojem výzkumného šetření. Jak uvádí ve své knize Gavora (2000), otázky v dotazníku by měly být jasně položené, měli bychom si být jistí tím, že respondenti rozumí, na co se jich ptáme. Otázky by neměly být nijak široce obsáhlé a tazatel by se měl ptát respondentů vždy jen na jednu otázku. Mimo jiné by otázky neměly obsahovat záporny, a také bychom neměli používat otázky, které mohou v respondentech vzbuzovat zaujatost dotazovatele vůči dané problematice.

Před samotným výzkumným šetřením jsme provedli předvýzkum u respondentů. Dotazovaných jsme se ptali, zda rozumí otázkám v dotazníku, a zda jsou pro ně smysluplně formulované.

Výzkumné šetření formou dotazníku se skládalo z dvanácti otázek. Většina položek byla otevřených, zbývající pak uzavřené. Záměrně jsme zvolili otázky otevřené, aby respondenti nebyli ovlivněni volbou odpovědi, a odpovídali nám tedy podle svých pocitů a představ. Dotazník se také skládal z otázek, kde u odpovědi byla využita Likertova škála.

Dotazník by měl mít mimo jiné i své vlastnosti. Mezi vlastnosti dotazníku řadíme například validitu. Validitu dotazníku v empirické části jsme prokázali tím, že jsme měřili míru informovanosti žáků. Důležitou vlastností je také spolehlivost, tzn., že pokud měříme stejnou věc, která se nezměnila, výsledky by měly být stejné. Nesmíme také zapomenout na verifikaci. Tento krok můžeme považovat za prozatímní z důvodu, že ve vědách, které jsou empirické, sice můžeme získat teorii, kde její platnost potvrdíme důkazy na základě získaných dat, ale nikdy nebudeme schopni dokázat jejich platnost na rozdíl od formálních věd, jako jsou například logika nebo matematika. (Hendl, 2016).

Před samotným zpracováním výzkumného šetření nesmíme také zapomenout na tzv. kategorizaci odpovědí. U otevřených otázek jsme si stanovili jednotlivé kategorie, do kterých jsme si následně zařazovali odpovědi respondentů. Ve výzkumném šetření jsme tedy převáděli pomocí kategorizace znaky metrické neboli kardinální na znaky ordinální. Nejčastěji určujeme 4–6 možných kategorií. U otázek, které jsou uzavřené, kategorizace již utvářejí vybrané odpovědi. (Chrásková, 2016)

Dotazník použitý pro výzkumné šetření jsme rozdali žákům pátých tříd prvního stupně ve třech základních školách ve Zlíně. Dotazník se skládal ze tří částí.

Úvodní část informovala o účelu šetření a o tazateli a poskytovala návod, jak dotazník vyplnit. Druhá část byla věnována identifikaci respondentů a získání faktografických údajů o nich. Třetí část obsahovala 12 otázek, z nichž 7 bylo otevřených a 5 uzavřených. Dotazník byl koncipován jako anonymní. Dotazník měl zjistit, zda žáci prvního stupně na konci 2. období vědí informace o tématu puberta, jakým způsobem, a zda vůbec by měli zájem se dozvědět více informací o tomto tématu. V dotazníku jsme se také respondentů tázali, jestli si myslí, že by pro ně byly přínosné například besedy nebo jakékoliv jiné formy, díky kterým by se dozvěděli více informací o tomto tématu.

5.2 Popis zkoumaného souboru

Výzkumné šetření probíhalo na třech základních školách ve Zlíně. Před samotným výzkumným šetřením jsme třídním učitelům rozdali souhlasy pro rodiče (zákonné zástupce), aby je prostřednictvím žáků předali rodičům (zákonným zástupcům). Z celkového počtu 133 žáků jsme pro 13 žáků nezískali souhlas rodičů (zákonných zástupců) k vyplnění dotazníku. Osobně jsme byli dotazníky rozdat mezi žáky 5. ročníků. Sdělili jsme jim potřebné informace k vyplnění dotazníků. Žáci měli na vyplnění dotazníku časovou dotaci 10-15 minut. Celkově se výzkumu zúčastnilo 120 respondentů z toho 56 dívek a 64 chlapců.

5.3 Postup při získávání dat

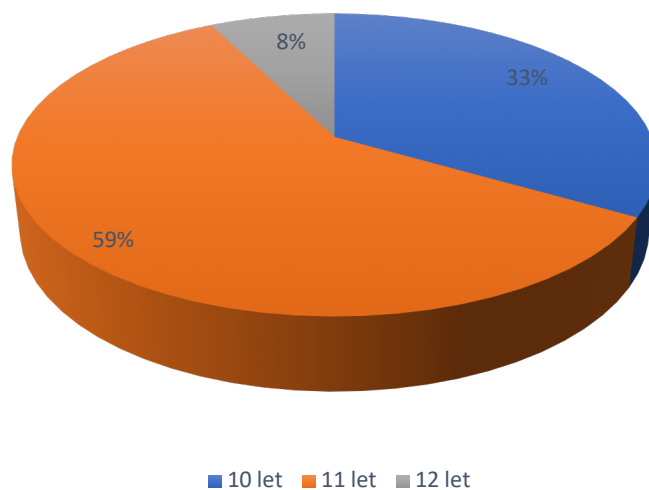
Data jsme získávali během měsíce ledna 2019 na třech základních školách ve Zlíně. Nejprve jsme osobně kontaktovali zástupce ředitelů nebo samotné ředitele základních škol ke sjednání osobní schůzky, během které jsme jim předali tiskopis souhlasu rodičů (zákonných zástupců) k účasti jejich dítěte v anonymním výzkumném šetření. Po získání souhlasu rodičů (zákonných zástupců) jsme dohodli termín realizace výzkumného šetření. To proběhlo formou rozdáání dotazníků, krátkou instruktáží a 15minutovou prací žáků nad dotazníky. Celkově jsme získali odpovědi od 120 respondentů.

Při samotném vyhodnocování jsme dotazníky vyhodnotili podle věku respondentů. Nejčastěji se zúčastnili respondenti ve věku 10-11 let, ale odpovídalo i 9 respondentů, kterým bylo 12 let. Zjistili jsme také, kolik respondentů z celkového počtu bylo dívek a kolik chlapců. U otevřených otázek jsme si nejprve stanovili jednotlivé kategorie na základě odpovědí všech respondentů. Odpovědi jsme znázornili za pomoci programu Microsoft Excel a následně výsledky převedli do grafů.

5.4 Vyhodnocení a popis výzkumného šetření

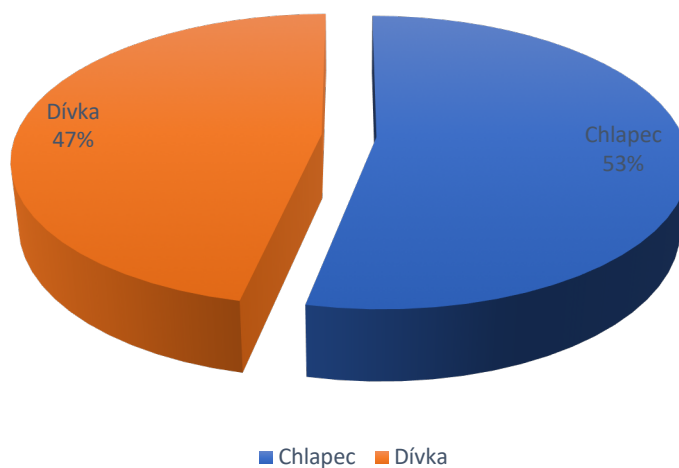
Odpovědi, které jsme získali vyplněním dotazníku, jsme zpracovali do grafů. Některé výsledky v grafech jsou uvedeny v procentech, jiné jsme nechali v počtech jednotlivých žáků podle jejich odpovědí.

Graf č. 1 Uved' svůj věk

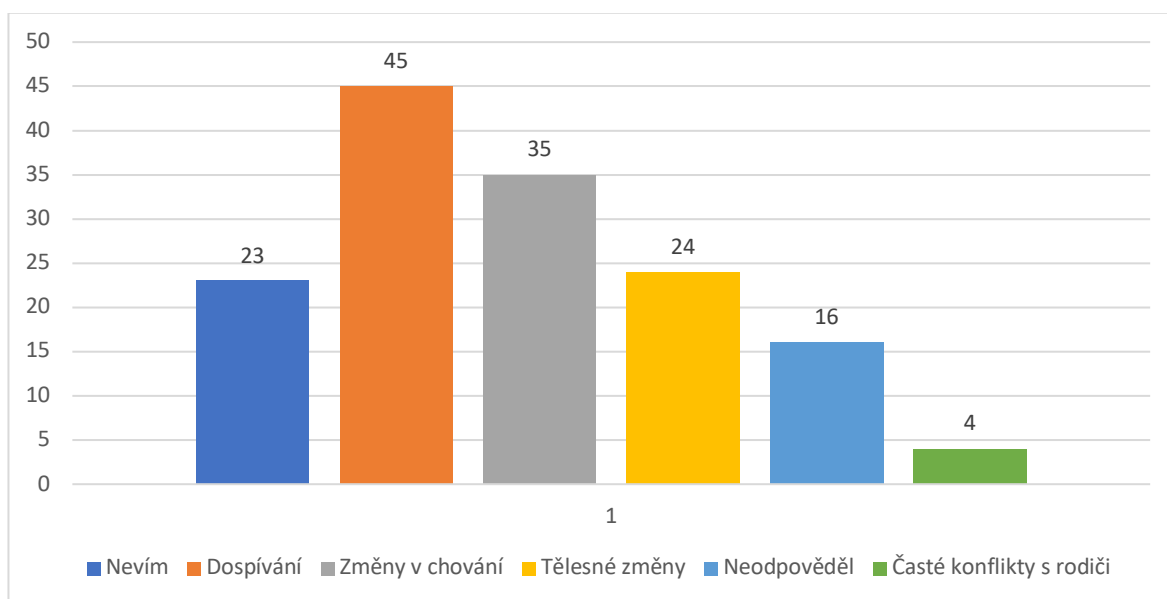
Z grafu můžeme vyčíst, že věk respondentů odpovídá žákům 5. tříd, u kterých výzkumné šetření probíhalo. Výzkumného šetření se zúčastnilo 33 % žáků ve věku 10 let, 59 % pak byli žáci ve věku 11 let a 8 % žáků ve věku 12 let.

Graf č. 2 Pohlaví

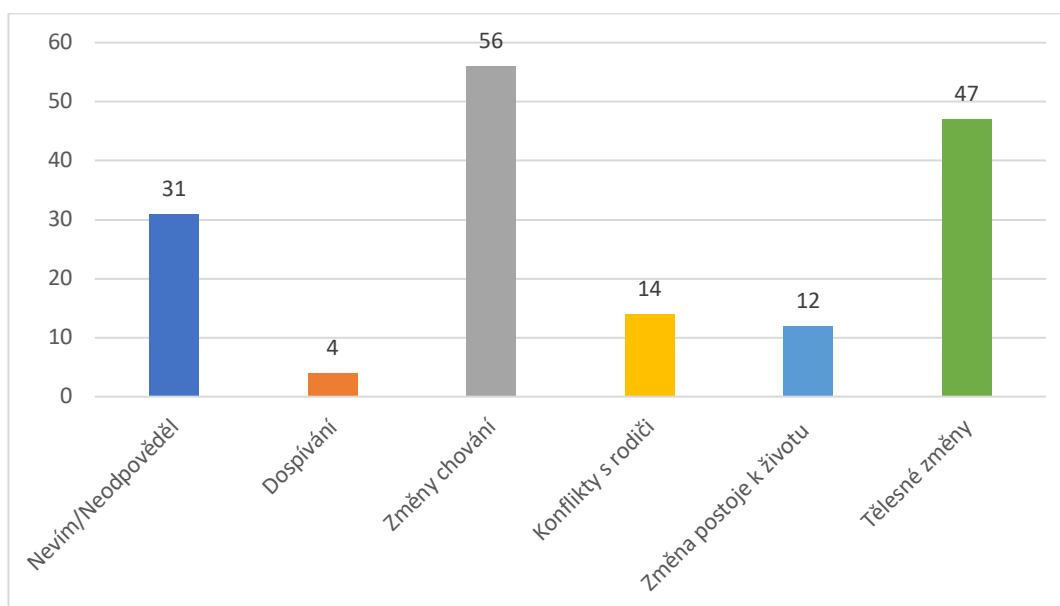
Z celkového počtu 120 respondentů se našeho výzkumného šetření zúčastnilo 56 dívek a 64 chlapců, to je 47 % dívek a 53 % chlapců.

Graf č. 3 Víš, co je to puberta? Pokud ano, zkus ji popsat svými slovy

Dle našeho názoru je pozitivní, že na tuto otázku dokázala odpovědět většina respondentů. 45 žáků odpovědělo, že puberta je období, kdy člověk dospívá a mění se v dospělého jedince. Dále 35 žáků napsalo, že s pubertou jsou také spojeny změny chování. Velice častá je náladovost. Jedinci, především chlapci jsou hrubí na své okolí, nadávají a chovají se nevhodně. 24 žáků pak napsalo, že v tomto období jsou velice časté tělesné změny, ať již změny týkající se vzrůstu, změny hlasu nebo zvýšeného výskytu akné. 4 respondenti také odpověděli, že se objevují častější hádky s rodiči. Tento jev můžeme vysvětlit tím, že jedinci, kteří dospívají mají problémy s přijímáním autorit, ať již s autoritami ve škole, doma anebo v zájmových kroužcích. 16 respondentů na otázku vůbec neodpovědělo a 23 respondentů napsalo, že neví. Tento fakt přisuzujeme tomu, že žáci 5. tříd ještě nemají tolik informací o tomto tématu. Nevědí, jak se puberta projevuje nebo k jakým změnám během tohoto období dochází.

Graf č. 4 Jak se podle tebe puberta projevuje

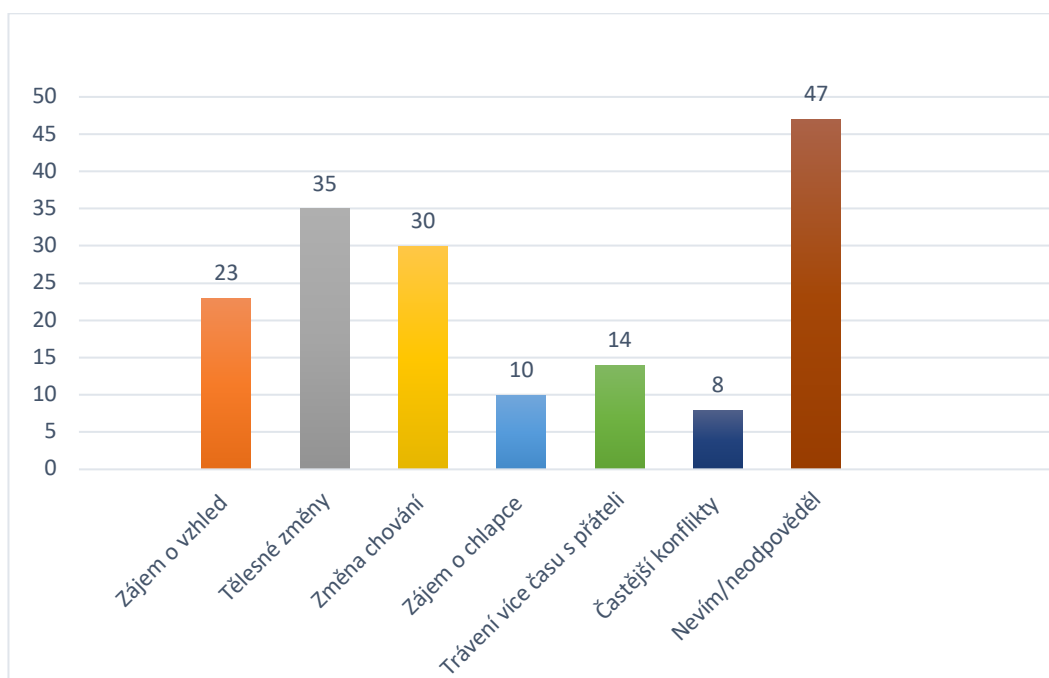

Žáci nejčastěji odpovídali, že hlavním projevem v období puberty jsou změny chování. Respondenti poukazovali na změny nálad jako je častá špatná nálada, naštvanost, vulgarita. Další nejčtenější odpovědi byly tělesné změny. Vzhledem k tomu, že tento jev žáci mohou pociťovat již sami na sobě, anebo si mohou všimnout jistých tělesných změn u starších spolužáku nebo kamarádů, tak v počtu 47 žáků se staly tělesné změny druhou nejčastější odpovědí. Jak můžeme vyčíst z grafu 14 respondentů odpovědělo, že častým projevem jsou konflikty s rodiči. V tomto věku se již žáci začínají vyhraňovat v jistých názorech, to má za důsledek, že se v určitých životních situacích střetávají v názorech se svými rodiči. Jak uvádí ve své knize Šimíčková Čížková a kol. (2003, str. 109): „Sociální vývoj dospívajících jedinců se ovlivněn jejich snahou po nezávislosti, která se projeví v tendenci samostatně se rozhodnout, uplatnit vlastní názor v diskuzi s dospělými. Při těchto diskuzích často dochází ke konfliktu, kdy se pubescent snaží názorově odlišit od svých vychovatelů.“ Jak můžeme dále vyčíst z grafu 4 respondenti odpověděli, že se projevuje puberta samotným dospíváním. 31 respondentů odpovědělo, že neví anebo na tuto otázku vůbec neodpověděli.

Dále uvádíme pár odpovědí respondentů na tuto otázku:

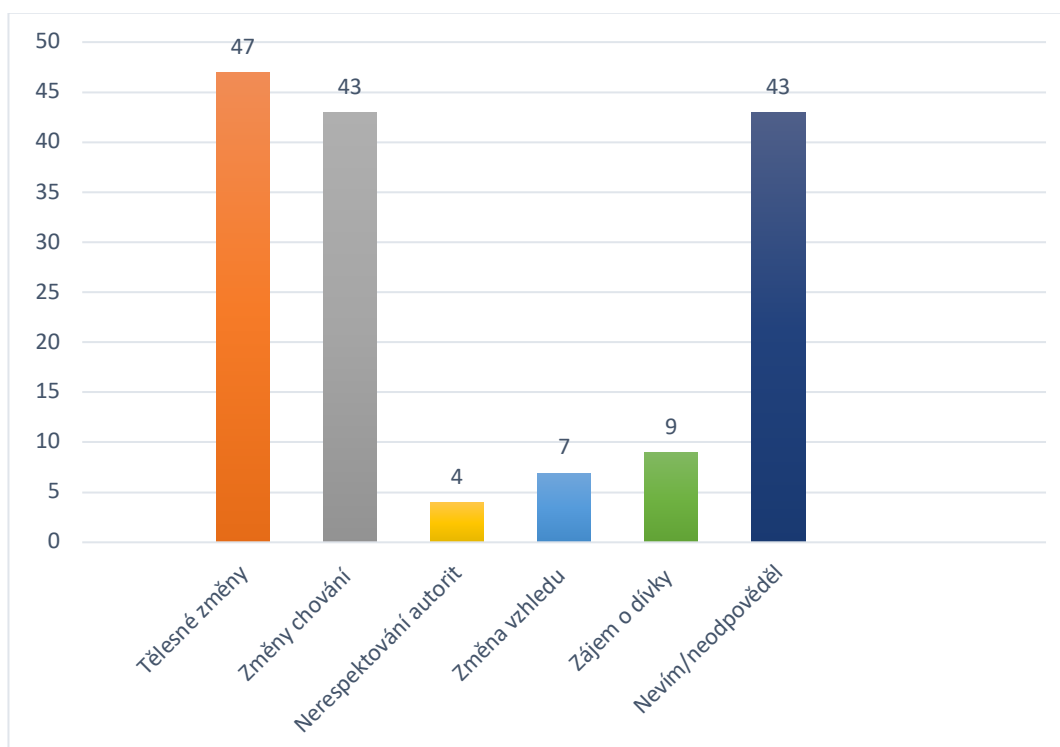
- *Tím, že má na obličeji tečky. Mluví sprostě a dospívá. (Chlapec, 11 let)*
- *Mít své názory. Být někdy drzý na rodiče. (Chlapec, 11 let)*
- *Začínají se měnit. Někdy jsou nevrlí a mají akné. (Dívka, 11 let)*
- *Dívkám začíná menstruace, mění se hormony a chování. (Dívka, 11 let)*

Graf č. 5 Napiš, jak se puberta projevuje u dívek (napiš alespoň dva příklady)

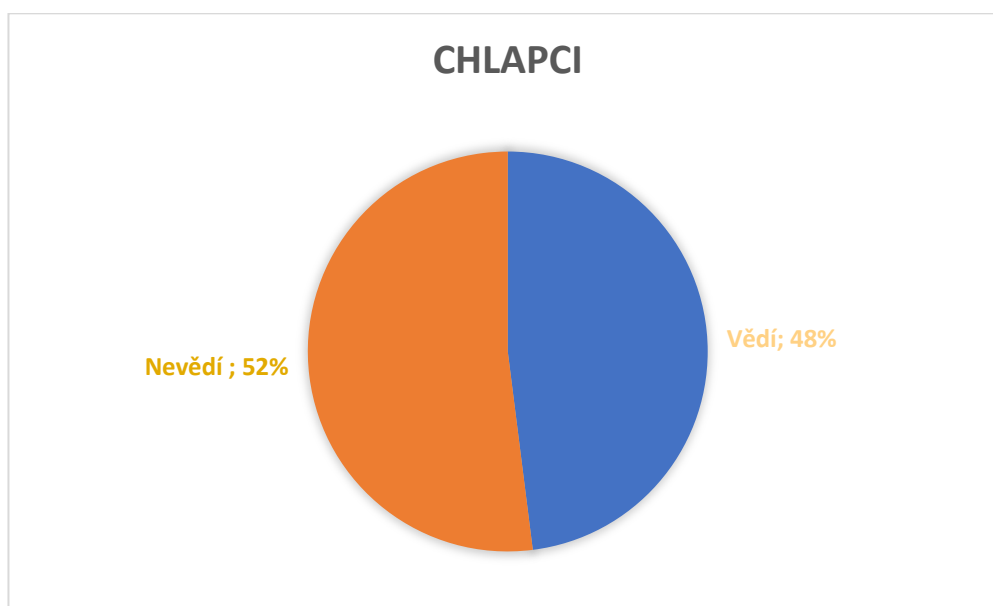
Nejčastější odpovědí bylo nevíím nebo respondenti neodpověděli. Dohromady takto odpovědělo 47 žáků. Domníváme se, že je to kvůli tomu, že více jak polovina respondentů byli chlapci, a ti ve velké většině nevěděli, jak se puberta u opačného pohlaví projevuje. Druhou nejčastější odpovědí byly tělesné změny. Nejčastější byly odpovědi jako akné, růst prsou a všech částí těla, ale především se objevovala jedna častá odpověď, a to je menstruace a s tím také spojené změny chování, na které mají vliv hormony. Změna chování byla třetí nejčastější odpověď. Z grafu můžeme vyčíst, že 30 žáků odpovědělo, že dívky jsou v tomto období více náladovější. Děvčata mají také větší zájem o svůj vzhled. Tuto odpověď napsalo 23 žáků. Dívky více dbají na to, jak vypadají, jak působí na své okolí a zda se líbí svým kamarádům. Jejich vkus na oblečení se stává více vyhraněnějším. Odmítají nosit dětské oblečení, chtějí se přizpůsobit nejen vzhledově dospělému stylu života. 14 respondentů odpovědělo, že dívky chtějí více trávit čas se svými přáteli, sdružují se do skupin, s kterými tráví čas jak ve škole, tak ve volném čase, ať již venku nebo v zájmových kroužcích. 10 žáků odpovědělo, že dívky projevují větší zájem o druhé pohlaví. Chtějí se líbit klukům a získat si jejich sympatie. 8 respondentů pak odpovědělo, že časté jsou také konflikty s rodiči. Tento jev opět souvisí s faktem, že jedinci v období puberty nerespektují názory autorit.

Graf č. 6 Napiš, jak se projevuje puberta u chlapců (napiš, alespoň dva příklady)

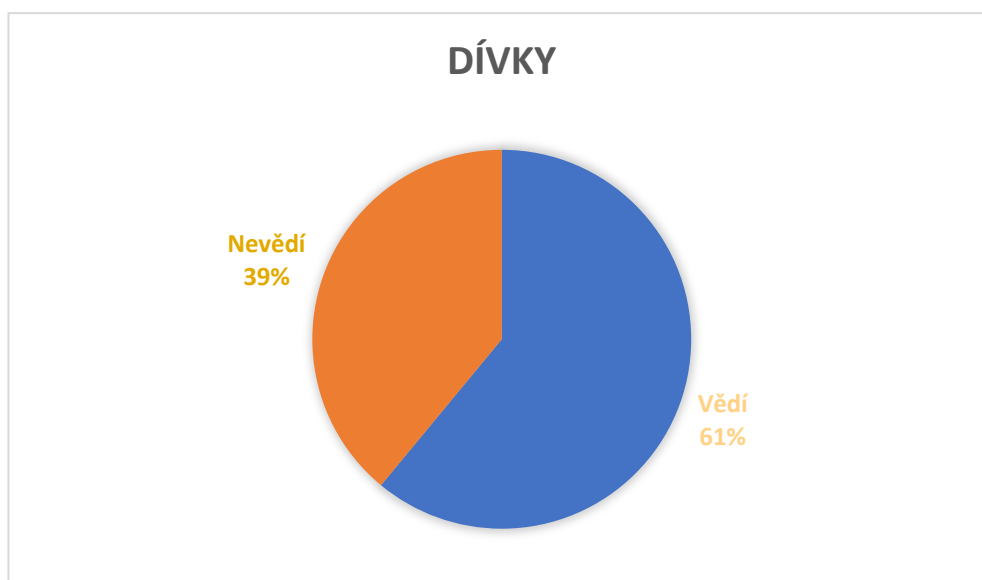

Odpovědi na tuto otázku dopadly velice podobně jako u otázky předchozí. Odpovědi jsme zařadili do stejných kategorií. Z grafu můžeme vyčíst, že 47 respondentů odpovědělo, že můžeme u chlapců zaznamenat tělesné změny, velice častá odpověď byla mutace, akné, růst vousů, ochlupení, ale někteří napsali i zvětšení pohlavních orgánů. 43 respondentů odpovědělo, že častým projevem jsou také změny chování, ale polovina z nich odpověděla, že velice časté je vulgární chování – chlapci se chovají nevhodně, jak k autoritám, tak i ke svým vrstevníkům, nadávají jim a perou se mezi sebou. Stejný počet respondentů také odpovědělo, že neví nebo neodpověděli. Všeobecně z odpovědí lze soudit, že dívky nevědí, jak se puberta u chlapců projevuje. Z velké části na tuto otázku odpovídali pouze chlapci. 9 respondentů odpovědělo, že dalším projevem u chlapců je zvýšený zájem o opačné pohlaví. 7 respondentů odpovědělo, že je častější zájem o svůj vzhled – více si upravují vlasy a dbají na to, jaké nosí oblečení. Kupodivu pouze 4 respondenti odpověděli, že chlapci více odmouávají starším lidem a nerespektují autority. Když to porovnáme s druhou nejčastější odpovědí, a to jsou změny chování, s kterou mimo jiné souvisí právě tento jev, je zvláštní, že pouze pár respondentů napsalo tuto odpověď.

Graf č. 7 Převedení znalostí o pubertě u chlapců do procent

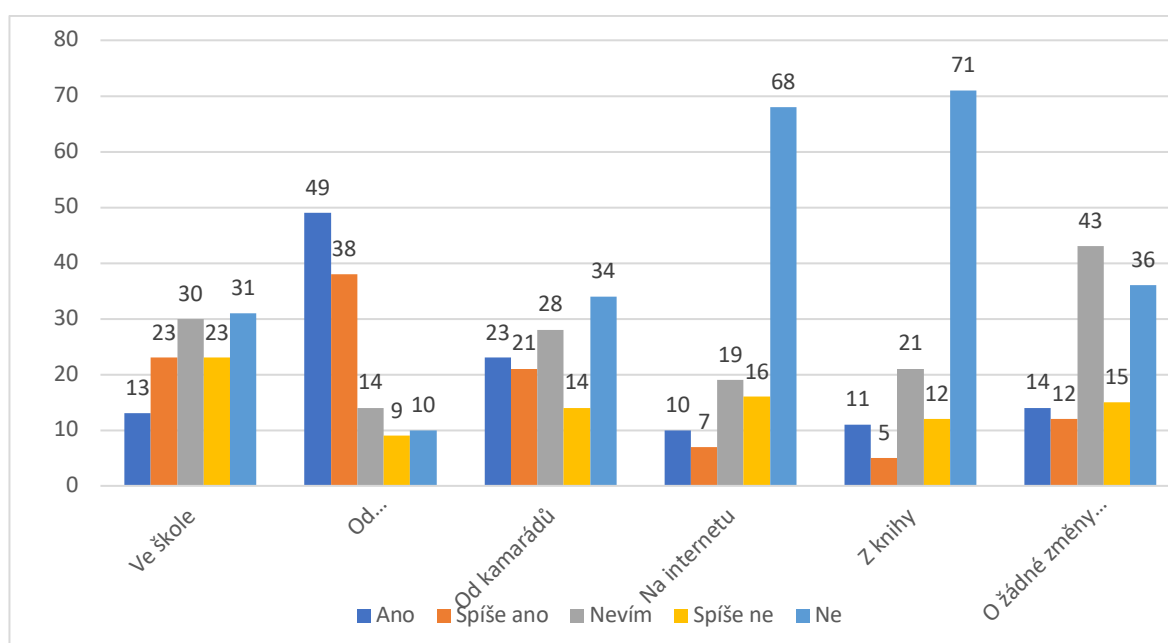
Graf č. 8 Převedení znalostí o pubertě u dívek do procent

V dotazníku se otázky 1-4 týkaly tématu puberta a především zjištění, kolik toho žáci o pubertě vědí. Otázkami jsme se ptali žáků, zda vědí, co je to puberta, jak se projevuje puberta všeobecně, ale i jak se projevuje konkrétně u dívek a chlapců. Z grafu můžeme vyčíst, že dívky v této oblasti jsou informovanější než chlapci. Z prvního grafu můžeme vyčíst, že více jak polovina respondentů, tj. 52 %, nevěděla, co je to puberta. Do této kategorie jsme zařazovali ty odpovědi, kde žáci odpověď buď vůbec nenapsali, napsali, že neví anebo napsali informaci, která nebyla správná. 48 % chlapců vědělo nebo má nějaké ponětí o tom, jak se toto období projevuje a jaké změny s tímto obdobím souvisí. Chlapci si většinou byli jistí u odpovědí, které se týkaly otázek, kde respondenti v odpovědi měli popisovat projevy puberty u chlapců.

Vědomosti u dívek dopadly lépe než u chlapců. Z našich výsledků můžeme vyčíst, že 61 % tedy více, jak polovina respondentů, zná základní informace spojené s tímto obdobím. Zbytek respondentů, tedy 39 % napsalo, že neví, nenapsalo žádnou nebo napsali chybnou odpověď. Dívky mimo jiné také znaly ve většině případech projevy puberty u chlapců. Celková informovanost v této oblasti dopadla u dívek lépe než u chlapců. Řekli bychom, že je to také tím, že dívky jsou mnohem zvědavější, co se týče této problematiky. Více je zajímaví informace o menstruaci, proč vůbec menstruace probíhá, kdy ji poprvé dostanou atd.

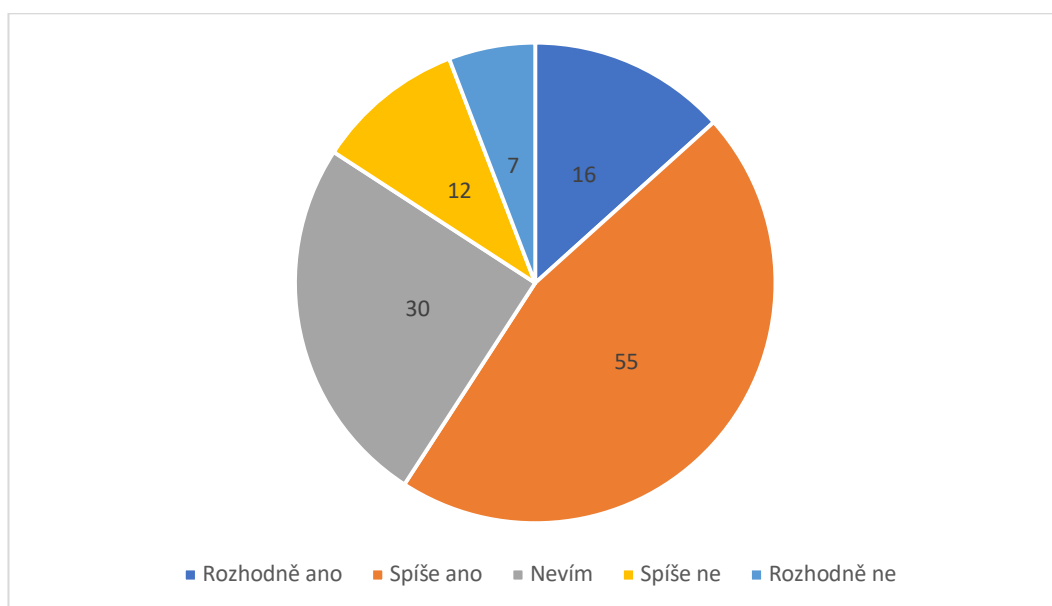
Graf č. 9 Jak ses o změnách spojených s pubertou dozvěděl/a

Touto otázkou jsme se snažili zjistit jakým prostřednictvím se informace k respondentům dostávají. Volili jsme tedy takové odpovědi, které nám přijdou jako nejčastější možnost, s kterou se žáci mohou v běžném životě setkat. Z první odpovědi, a tou byla škola, nám vyšlo, že velice častou odpovědí byla odpověď „Ne“. Celkem 31 respondentů takto odpovědělo a hned druhou nejčastější byla odpověď „Nevím“ – celkem 30 respondentů zaškrtnulo tuto možnost, třetí byla „Spíše ne“ – takto celkem odpovědělo 23 žáků. Domníváme se, že tyto odpovědi byly nejčastější díky tomu, že žáci 5. tříd stále nemají úplné informace o pubertě. Proto se dozvídají více o této problematice díky jiným zdrojům. Pouze 13 respondentů odpovědělo, že se informace o pubertě dozvěděli ve škole a „Spíše ano“ odpovědělo 23 respondentů. Druhou možností bylo dozvědět se informace od rodičů nebo sourozenců. 49 respondentů odpovědělo „Ano“ a dalších 38 respondentů

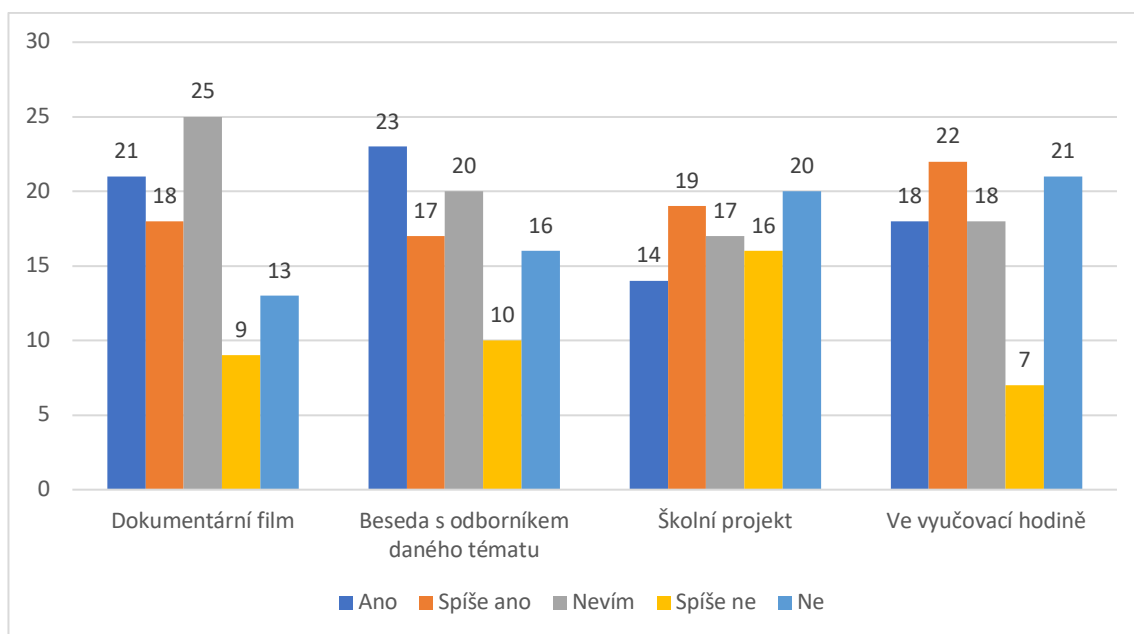
odpovědělo „Spíše ano“. Rodina je nejčastějším zdrojem, prostřednictvím kterého se žáci o tomto tématu dozvídají. Myslíme si, že je správně, že se pubescenti o pubertě dozvídají v rodinném prostředí od rodičů nebo od starších sourozenců. Jistě se pro mnohé jedná o nejpohodlnější a nejvíce dostupný způsob. Pubescenti se nestydí a nebojí se zeptat svých blízkých, pokud je zajímá něco více o tomto choulostivém tématu. Dalším zdrojem byli kamarádi. 34 respondentů odpovědělo „Ne“ a dalších 14 „Spíše ne“. Tento výsledek si myslím, že je důkazem toho, že respondenti si nejsou jistí, zda chtějí tyto věci řešit se svými vrstevníky, protože děti celkově v tomto věku toho mnoho o pubertě nevědí. Avšak se našli i tací, kteří odpověděli „Ano“ anebo „Spíše ano“. „Ano“ odpovědělo 23 žáků a „Spíše ano“ 21 žáků. 28 respondentů, pak odpověděli, že neví nebo tuto možnost úplně přeskočili. U možnosti, zda žáci používají internet k vyhledávání více informací o pubertě nám vyšlo, že více jak polovina respondentů tj. 68 žáků internet vůbec nevyužívá a dalších 16 žáků odpovědělo „Spíše ne“. Domníváme se, že více jak polovina žáků odpověděla právě takto proto, že toto téma pro ně není ještě zcela tak aktuální, aby se o něm chtěli dozvědět více. 19 žáků odpovědělo, že neví. 10 žáků odpovědělo jednoznačně „Ano“ a dalších 7 žáků zaškrtnulo „Spíše ano“. Internet je v dnešní době nejjednodušší prostředek, díky kterému získáváme potřebné informace. Musíme dbát však na to, aby internetové zdroje byly osvědčenými zdroji a aby informace, které respondenti díky němu získávají byly pravdivé. Mezi další zdroje jsme zařadili knihy. Avšak tento zdroj by vyhledalo pouze 11 respondentů, ti odpověděli „Ano“ a „Spíše ano“ pak odpovědělo 5 respondentů. Z celkového počtu 120 respondentů to však není mnoho. Domníváme se, že je tomu proto, že dnešní děti už tolik nečtou a nemají potřebu vyhledávat tato fakta v knižní podobě. „Spíše ne“ odpovědělo 12 respondentů a 71 odpovědělo „Ne“. 21 respondentů pak odpovědělo, že neví. A jako poslední možnost jsme zařadili, o žádné změny jsem se nezajímal/a. V této odpovědi zaškrtnulo 14 žáků „Ano“, 12 žáků „Spíše ano“ a 43 žáků nevědělo. Jak jsme již zmínili, domníváme se, že tato problematika pro žáky není ještě zcela aktuální a pubertu na sobě nepocítují, tudíž nemají potřebu si o ní zjišťovat více informací.

Graf č. 10 Chtěl/a by ses dozvědět více informací o pubertě?

Při vyhodnocování tohoto grafu jsme byli mile překvapeni, neboť nejčastější odpovědí bylo „Spíše ano“. Takto odpovědělo 55 respondentů a dalších 16 odpovědělo „Ano“. Znamená to, že žáci, ačkoliv se jich toto téma ještě zcela netýká, mají zájem se dozvědět více informací o této problematice. Při součtu těchto dvou odpovědí nám vyšlo, že více jak polovina respondentů odpověděla kladně. 30 žáků pak odpovědělo – „Nevím“, 12 „Spíše ne“ a 7 „Rozhodně ne“.

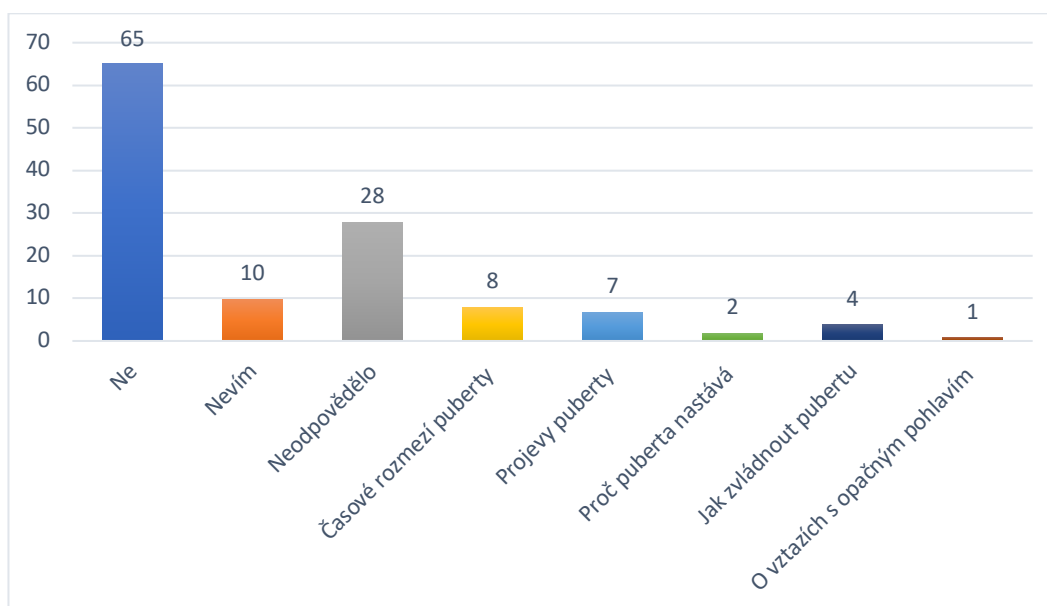
Graf č. 11 Pokud si v předešlé otázce zakroužkoval/a ano/spíše ano, jak by ses chtěl/a tyto informace dozvědět

Tuto otázku jsme zvolili v návaznosti na otázku předchozí. Doufali jsem, že většina respondentů se bude chtít dozvědět více informací a zajímalo nás, jakým způsobem by se tyto údaje chtěli dozvědět. Na tuto otázku nám celkově odpovědělo 86 respondentů z celkového počtu 120. Jako první možnost jsme zvolili dokumentární film. Tento způsob není nijak finančně ani časově nákladný pro studenty ani pro školu a mohlo by se jednat o efektivní způsob edukace, kdyby se v návaznosti na shlédnutí filmu udělala reflexe získaných informací, které se žáci dozvěděli. Z prvního grafu nám vyšlo, že 25 respondentů neví, zda by si vybrali tento způsob získávání informací. 21 respondentů odpovědělo „Ano“, 18 respondentů odpovědělo „Spíše ano“. Dále 9 respondentů odpovědělo „Spíše ne“ a 13 respondentů napsalo „Ne“. Myslíme si, že tento výsledek nám vyšel, protože pro některé žáky nemusí být sledování dokumentárního filmu nijak zábavnou formou získávání informací. Jako další možnost jsme zvolili besedu s odborníkem, který se daným tématem zabývá. Myslíme si, že tato forma by pro žáky mohla být přínosná. Odborníci, které besedy organizují, mají zkušenosti s předáváním těchto informací. Vědí, co žáky zajímá a na co by se měli zaměřit. Byli jsme mile potěšeni z výsledků, protože se nám sešla skoro polovina respondentů, kteří na tuto možnost reagovali kladně. 23 respondentů odpovědělo, že by o besedu měli zájem a dalších 17 respondentů odpovědělo „Spíše ano“. Druhou nejčastější odpovědí bylo „Nevím“, takto odpovědělo 20 respondentů a celkem u 26 respondentů jsme se setkali s negativní odpovědí. 10 respondentů napsalo „Spíše ne“ a 16 respondentů napsalo, že by o besedu zájem nemělo. Domníváme se, že tyto výsledky vyhodnocují fakt, že ne každý by měl

zájem se bavit o tomto tématu, které může být pro některé jedince dost osobní téma s cizím člověkem. Dalším navrženým způsobem edukace jsme zvolili školní projekt. Školní projekty považujeme za velmi zajímavou a efektivní formu získávání nových informací o jakémkoliv tématu. Žáky to vede k samostatnosti, k zodpovědnosti a ke komunikativnosti se svými spolužáky. Zároveň si mohou zvolit téma, které je osobně zajímavé, tudíž hledání informací, které by pro ně mohly být zábavné. Ve třídě si pak mohou své školní projekty prezentovat před svými spolužáky a vyvěsit je ve třídě, kde by k nim měli ostatní žáci kdykoliv přístup. Tato forma je pro žáky nejnáročnější a očekávali jsme, že se tato možnost u nich neseťká s takovým ohlasem. Byli jsme však překvapeni z výsledků. Když vezmeme v potaz, že z celkového počtu 86 respondentů, kteří na tuto otázku odpovídali, jen 17 žáků odpovědělo – „Nevím“, pak zbytek výsledků je docela vyrovnaný. Výsledky kladných odpovědí nám vyšly – 14 respondentů by tuto možnost využít chtělo a dalších 19 respondentů odpovědělo „Spíše ano“. „Spíše ne“ odpovědělo 16 respondentů a 20 odpovědělo, že by zájem nemělo. Jak jsme již dříve zmínili, myslíme si, že s takovým výsledkem se setkáváme, protože tato forma je pro žáky náročnější obzvláště z časového hlediska a žáci by volili spíše pohodlnější a časově méně náročný způsob k získání informací. Jako poslední formu edukace jsme zvolili edukaci prostřednictvím vyučování. Tato forma je nejběžnější ve vzdělávání, a proto jsme ji nemohli opomenout. Z grafu můžeme vyčíst, že by žáci nejčastěji volili k získávání informací klasickou vyučovací hodinu, povídání si s učitelem o této problematice. Tuto formu by volilo 18 respondentů a dalších 22 napsalo „Spíše ano“. 18 respondentů napsalo „Nevím“. S negativní odpovědí jsme se setkali dohromady u 28 respondentů. 7 respondentů napsalo „Spíše ne“ a dalších 21 respondentů zaznamenalo, že by tyto informace z klasické vyučovací hodiny získat nechtěli. Myslíme si, že se zde setkáváme s tímto výsledkem díky tomu, že tato forma je běžná při každodenním vzdělávání a žáci jsou tímto způsobem výuky přesyceni, a proto uvítají spíše jinou formu edukace.

Graf č. 12 Jsou nějaké informace, které by ses chtěl/a dozvědět o pubertě ve vyučovacích hodinách

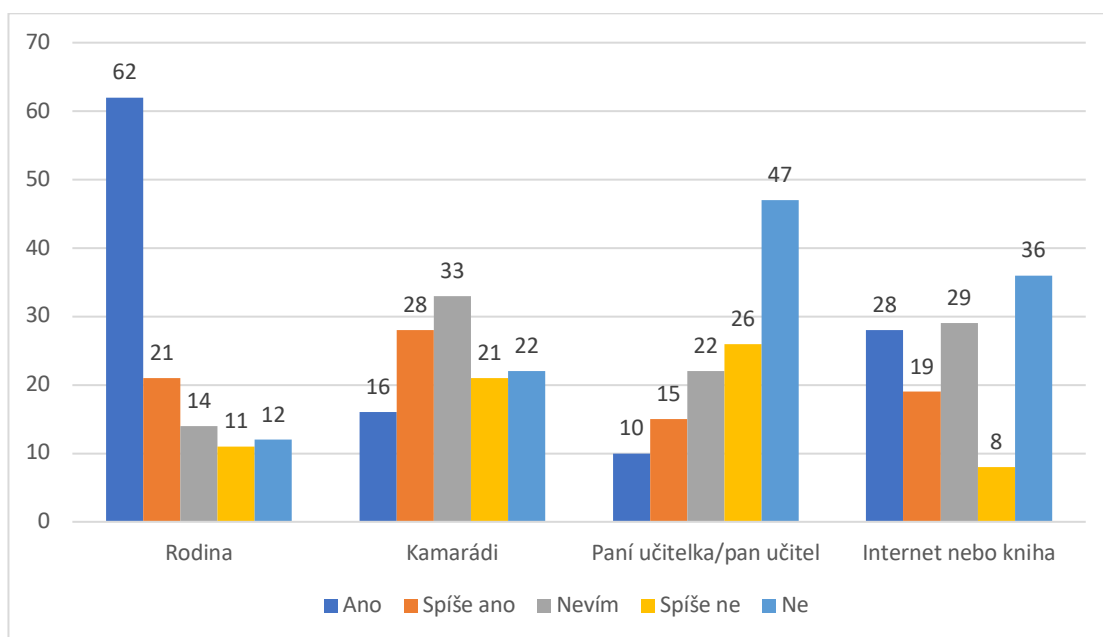

K našemu překvapení odpovědi na tuto otázku vyšly spíše negativně. Většina žáků neví o žádných informacích, které by chtěli objasnit – „Ne“ odpovědělo 65 žáků. Vůbec neodpovědělo 28 žáků. „Nevím“ napsalo 10 žáků. Našlo se ale i pár respondentů, které zajímaly informace jako například jaké je časové rozmezí puberty. Nejčastější otázka byla, jaké je přesně časové vymezení tohoto období, kdy začíná a kdy končí. Na tuto otázku se celkem ptalo 8 respondentů. Dalších 7 zajímalo, jaké jsou projevy puberty. Jaký vliv má toto období na psychiku a chování pubescenta. 2 respondenty zajímalo, proč puberta u lidí vůbec nastává. 4 respondenti se zajímali o to, jak pubertu zvládnout a 1 respondenta zajímalo, jak puberta bude ovlivňovat vztahy s opačným pohlavím. Bohužel celkové výsledky nebyly takové, jaké jsme očekávali. Na druhou stranu tyto výsledky potvrzují fakt, že žáci 5. tříd toto téma zatím nezajímá a nemají potřebu si obohacovat své informace v této problematice.

Dále uvádíme několik odpovědí respondentů na tuto otázku:

- *V kolika letech puberta končí. (Dívka, 11 let)*
- *Jak se projevuje a jak dlouho probíhá. (Dívka, 11 let)*
- *V kolika letech začíná. (Dívka, 10 let)*

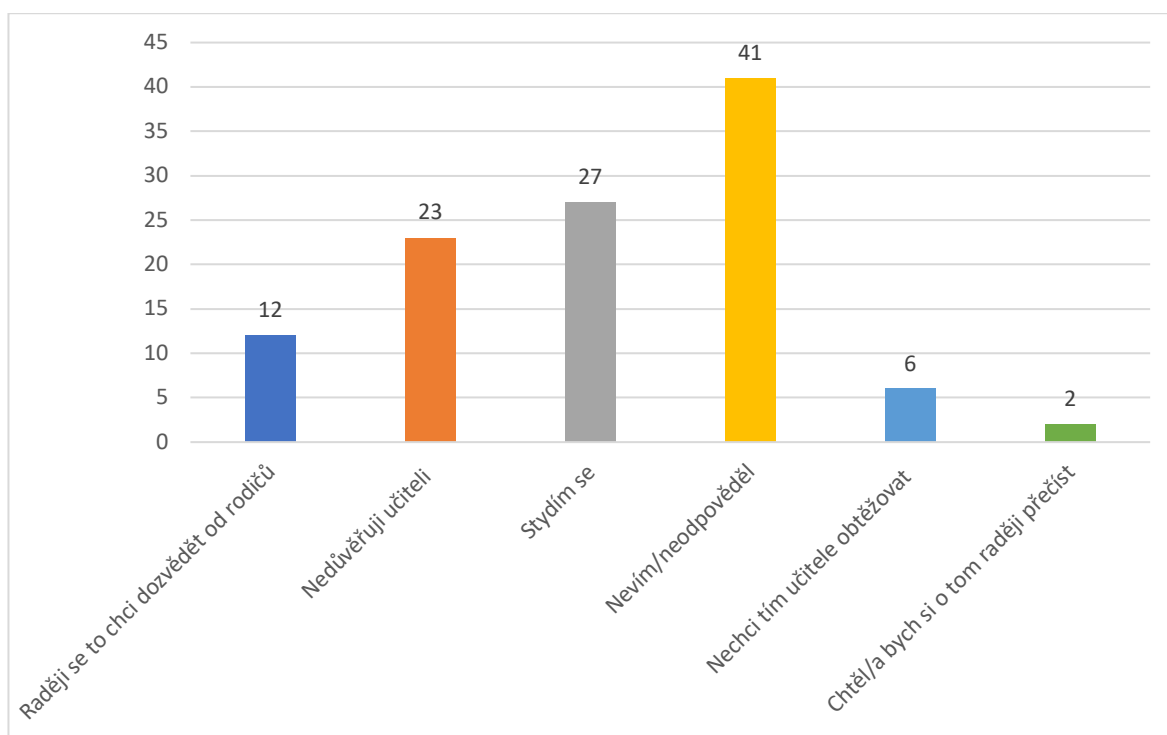
Graf č. 13 Na koho by ses obrátil/a, kdyby tě zajímalo něco o pubertě

Touto otázkou jsme chtěli zjistit, za kým žáci primárně půjdou, pokud je bude něco ohledně puberty zajímat. Zajímalo nás, zda si vyberou rodinu nebo přátele, kteří jsou jim nejbližší. Budou-li volit učitele, kteří jim informace zprostředkovávají během výuky, když si o pubertě s žáky povídají, anebo si tyto informace sami vyhledají, ať už pomocí internetu nebo knihy, která se touto problematikou zabývá. Nejčastější odpověď, a to ze všech kategorií, byla rodina – 62 žáků odpovědělo „Ano“ a dalších 21 odpovědělo „Spíše ano“. Tato odpověď je zcela pochopitelná, vzhledem k tomu, že se žáci nebojí zeptat v domácím prostředí, pravděpodobně si o tom s nimi i rodiče povídají a děti se před nimi nestydí o tomto tématu mluvit. 14 respondentů odpovědělo „Nevím“. 11 respondentů odpovědělo „Spíše ne“ a 12 zaškrtnulo „Ne“. Myslíme si, že takto odpověděli respondenti, kteří nemají s rodiči tak otevřený vztah, anebo se s nimi rodiče na toto téma zatím nebavili a v této oblasti se stydí před nimi projevit zájem. Po rodině jsme zvolili jako další možnost kamarády, s kterými jistě tráví mnoho času a je tedy možné, že pokud nastane situace, kdy si nebudou vědět ohledně něčeho rady, obrátí se právě na ně. Zde byly odpovědi celkem vyrovnané. 16 žáků odpovědělo, že by za kamarády šli, 28 žáků odpovědělo „Spíše ano“. 33 žáků odpovědělo „Nevím“, 21 respondentů „Spíše ne“ a 22 odpovědělo „Ne“. Tyto výsledky pro nás byly docela překvapující, protože jsme si mysleli, že se žáci více o tomto tématu se svými vrstevníky baví. K edukaci puberty na 1. stupni patří neodmyslitelně i učitel, a proto jsme byli překvapení kolik respondentů odpovědělo, že by za svým učitelem nešlo vůbec. Tuto odpověď napsalo 47 respondentů a dalších 26 respondentů odpovědělo „Spíše ne“. Což

je více než polovina celkového počtu respondentů. K otázce, proč by žáci nešli za svými učiteli, jsme se zaměřili v dalším grafu, kde ji i více rozebereme. Dále 22 respondentů odpovědělo „Nevím“. 15 odpovědělo „Spíše ano“ a zbývajících 10 odpovědělo „ano“. Celkový počet kladných odpovědí tj. 25 ze 120 dotazníků je opravdu malé číslo. Jako poslední možnost jsme zvolili internet nebo knihu, tuto odpověď jsme zvolili, protože se žáci s těmito zdroji setkávají denně a pro ty, kteří se bojí nebo se stydí o tomto tématu mluvit, je to nejjednodušší volba. Celkem 28 respondentů odpovědělo, že by využilo k hledání informací internetové zdroje nebo knihu. 19 respondentů pak odpovědělo „Spíše ano“. 29 respondentů odpovědělo „Nevím“ a odpověď „Spíše ne“ a „Ne“ zaškrtnulo 8 a 36 respondentů.

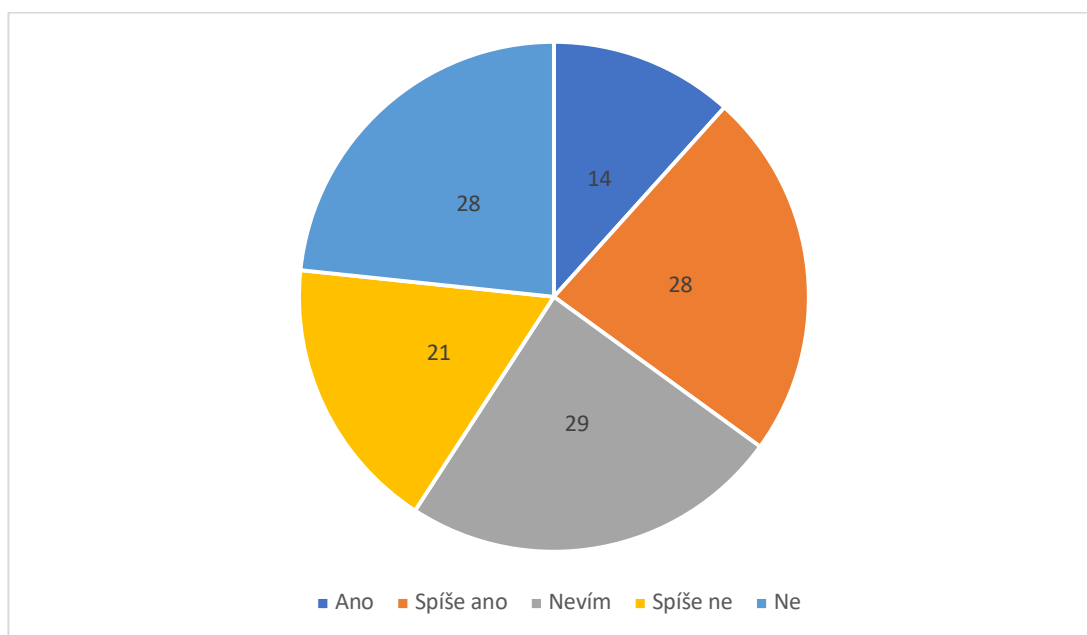
Graf č. 14 Pokud by si nešel/nešla za paní učitelkou, napiš, z jakého důvodu

Tato otázka může být pro někoho velice osobní. Použili jsme ji ke zjištění, proč by žáci za svým učitelem nešli. Jako budoucí učitele nás zajímá, čeho se máme ve své budoucí praxi vyvarovat, a na čem bychom měli jako učitelé případně zapracovat. Z celkového počtu 120 dotazovaných bylo 73 respondentů, kteří odpověděli v předchozí otázce „Spíše ne“ anebo „Ne“. Na tuto otázku však odpovídali i ostatní žáci. Nejčastěji žáci odpověděli že, neví, proč by za svým učitelem nešli. Domníváme se, tuto odpověď napsalo nejvíce respondentů z důvodu, že sami neumějí popsat, z jaké příčiny by se neobrátili na své učitele, a zároveň tato otázka pro ně byla obtížná. Druhou nejčastější odpovědí byl stud. Respondenti uváděli, že se stydí jít za svým učitelem nebo se bojí, že

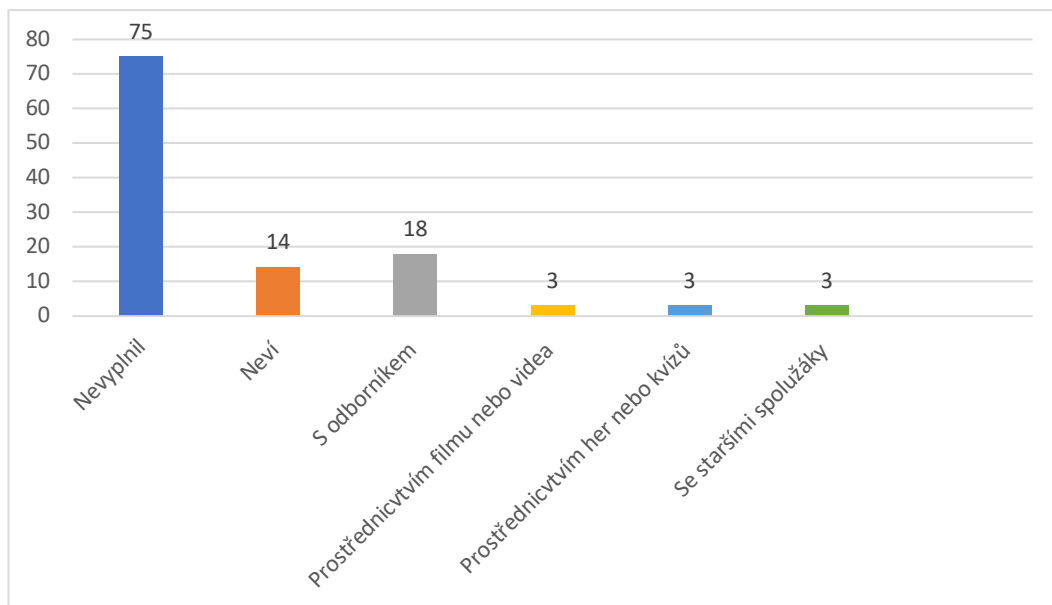
je učitel odmítne a nevyslechne si je. Třetí nejčastější odpovědí bylo, že učiteli nedůvěřují. Někteří učitelé zřejmě nemají se svými žáky vytvořený takový vztah, aby žák kdykoliv mohl za učitelem přijít a zeptat se ho na cokoli z této oblasti. 12 respondentů by preferovalo spíše o tomto tématu mluvit s rodiči. 6 respondentů napsalo, že učitele nechtějí obtěžovat a 2 respondenti napsali, že by volili raději knihu než ústní komunikaci s učitelem.

Graf č. 15 Chtěl/a by ses zúčastnit besedy, kde by ses dozvěděl/a více informací o pubertě?

Tuto otázku jsme vybrali, protože se domníváme, že besedy s odborníky jsou pro žáky mnohem více zajímavější a přínosnější než obyčejné učení se o tomto tématu ve vyučovacích hodinách. Myslíme si, že odborníci, kteří se zabývají přednáškami s danou problematikou mají více zkušeností i s dotazy, které by žáky mohly zajímat. Pokud vezmeme v potaz, že každý žák není ochoten se zeptat svého vyučujícího v případě, že by ho něco zajímalo ať již z důvodu strachu či studu, tak beseda s odborníkem je dle našeho názoru dobrou volbou k zprostředkování informací. Bohužel výzkumné odpovědi naše tvrzení nepotvrdily. Z grafu můžeme vyčíst, že nejčastější odpovědí bylo „Nevím“, takto odpovědělo 29 respondentů. Dále 28 respondentů odpovědělo „Spíše ne“ a dalších 14 žáků uvedlo, že by o besedu s odborníkem zájem nemělo. Myslíme si, že opět takto odpověděli žáci, které toto téma nezajímá. Dále nám z výzkumného šetření vyšlo, že 28 žáků by besedu s odborníkem uvítalo a dalších 21 odpovědělo „Spíše ano“.

Graf č. 16 Pokud jsi zatrhnul/a v předchozí otázce ano/spíše ano, jak by taková beseda měla podle tebe vypadat

Tuto otázku jsme zařadili, protože nás zajímalo, jak by podle samotných žáků měla beseda vypadat. V první řadě chceme, aby pro žáky byla co největším přínosem, žáci si z této besedy něco odnesli a bavila je. Bohužel více jak polovina, konkrétně 75 žáků tuto otázku nevyplnilo. Dalších 14 respondentů napsalo, že neví. Myslíme si, že tyto výsledky nám vyšly z několika důvodů. Jako první důvod bychom uvedli, že žáci nemají ještě dostatečné zkušenosti s jakýmkoliv besedami, proto tato otázka pro ně byla obtížná. Nedostatečné zkušenosti je vedou k tomu, že jednoduše neví a nemají představu o tom, jak by chtěli, aby taková přednáška vypadala. Myslíme si, že dalším důvodem nevyplněných odpovědí, byla nedostatečná časová dotace, která nám byla od učitelů na základních školách poskytnuta. Skoro na všech školách učitelé chtěli, aby vyplnění dotazníku netrvalo více jak 15 minut. Když vezmeme v potaz, že minimálně 5 minut trvalo vysvětlení, co se bude od žáků očekávat v rámci vyplnění dotazníku, tak na samotné odpovědi jim zbylo cca 10 minut čistého času. Vzhledem k tomu, že v tomto případě se jednalo o poslední otázku, tak žákům nezbyl čas na vyplnění. Z grafu však můžeme vyčíst, že 18 respondentů by mělo zájem o besedu s odborníkem, který se daným tématem zabývá. Další 3 respondenti odpověděli, že by se v rámci besedy chtěli podívat na dokument nebo video, díky kterému by se dozvěděli více informací. Další 3 respondenti odpověděli, že by chtěli, aby v rámci besedy byly zařazeny vědomostní hry nebo kvízy. Mile nás potěšilo, i když se jedná pouze o 3 respondenty, že by chtěli, aby se besedy zúčastnili starší spolužáci, kteří si pubertou již procházejí anebo ji mají za sebou a o tomto tématu by si s nimi pohovořili. Například jak se u nich projevovala, jak dlouho u nich trvala, co se pro ně změnilo, jaké měli nebo neměli zájmy atd.

Dále uvádím odpovědi některých respondentů:

- *Pan/paní, který by nám povídal o tom, jak se puberta projevuje, jaká jsou stádia puberty, jak se vyhnout pubertě atd. (Chlapec, 11)*
- *Venku v přírodě asi s 16, 17letými pubertáky. (Chlapec, 11 let)*
- *Sešli by se lidi do nějaké budovy a začali by to rozebírat. (Chlapec, 11 let)*
- *Popovídal by si s někým, kdo tomu rozumí. (Chlapec, 11 let)*
- *Povídat si o tom, ale jen s tím, koho by to zajímalo. (Dívka, 11 let)*
- *Mělo by to být s odborníkem. (Dívka, 10 let)*

5.5 Závěrečné vyhodnocení empirické části

Jako hlavní cíl diplomové práce jsme stanovili zjistit míru informovanosti o znalostech žáků o tématu puberta v 2. období na prvním stupni základní školy. Tento cíl jsme naplnili v empirické části na základě výzkumného šetření. Dále jsme si stanovili 3 cíle dílčí. První dílčí cíl si kladl za úkol popsat jednotlivé vývojové fáze v období prepuberty, puberty a adolescence. Tento cíl jsme naplnili díky zařazení jednotlivých fází a jejich popisům v teoretické části. Druhým dílčím cílem bylo zjistit, odkud žáci 5. tříd získali informace o tématu puberta. Třetím a posledním dílčím cílem bylo vyzkoumat, zda existuje téma, které by žáky v této oblasti zajímalo a jakou formou by se tyto informace chtěli dozvědět. Tyto dva dílčí cíle se nám podařilo naplnit pomocí výzkumného šetření.

Výzkumného šetření se zúčastnilo dohromady 120 respondentů. Respondenti byli žáci 5. tříd, tří základních škol ve Zlíně.

U dotazovaných jedinců jsme zjistili, že žáci jistě informace o tématu puberta mají. V prvních čtyřech otázkách, kde jsme se zabývali, zda respondenti vědí, co je to puberta, zda znají její projevy jak všeobecně, tak i u jednotlivých pohlaví, jsme zjistili, že dívky mají tyto informace komplexnější, než je tomu u chlapců. Chlapci mají povědomí spíše o projevech, které se týkají jich samotných. Ve většině případů žáci odpovídali, že nejčastějším projevem, ať už u chlapců nebo dívek jsou tělesné změny. Nejčastěji žáci zmiňovali růst jednotlivých částí těla, menstruace u dívek, mutace u chlapců anebo zvýšený výskyt akné. Druhou nejčastější odpovědí u obou pohlaví byly změny chování. Především větší náladovost, uzavřenost nebo potřeba se zviditelnit v kolektivu.

V oblasti získávání informací žáků o tématu puberta nás zajímalo, jakým způsobem a jestli vůbec se tyto informace k žákům dostaly. Z výsledků výzkumného šetření nám

vyšlo, že ve velké většině se žáci o toto téma nezajímali. Avšak druhou nejčastější odpovědí bylo, že se žáci tyto informace dozvěděli od rodinných příslušníků. Z výsledků šetření tedy můžeme vyčíst, že ačkoliv se žáci z vlastní iniciativy nezajímají o tuto problematiku, rodina společně se školou se snaží, aby žáci získali aspoň nějaké povědomí o tomto tématu.

Dále nás zajímalo, zda samotní žáci mají zájem o to, své znalosti k danému tématu rozšířit a případně jakým způsobem. Ve výsledcích nám vyšlo, že více jak polovina respondentů by měla zájem o to své vědomosti prohloubit. Tato skutečnost je pro nás milým zjištěním. Z odpovědí, jakou formou by tyto informace měly být pro žáky zprostředkovány nám vyšlo, že by respondenti měli zájem o besedu s odborníkem, získat informace prostřednictvím vyučovací hodiny s učitelem, dokumentárním filmem a v neposlední řadě i školním projektem. Dále jsme se konkrétně respondentů dotazovali, zda existují určitá témata, o kterých by se chtěli dozvědět více. Skoro většina tázaných nám odpověděla, že neví, neodpověděli anebo žádné takové téma není. Domníváme se, že tato skutečnost nastala z důvodu, že žáci v 2. období na 1. stupni jsou stále jen dětmi, pubertu zatím nijakým způsobem na sobě nepocítují, tudíž nad tímto tématem nepřemýšlejí a informace, které k tomuto tématu mají považují za dostačující. Hrstka respondentů nám však odpověděla, že by je zajímalo časové rozmezí puberty, projevy puberty, jak toto období zvládnout, a z jakého důvodu puberta u jedinců vůbec nastává.

Mimo jiné jsme zaměřili pozornost v dotazníku také na to, na koho by se žáci obrátili, kdyby je něco o daném tématu zajímalo. V této otázce byly odpovědi překvapující. Co se dalo očekávat, je fakt, že se žáci obrátí na někoho z rodiny. Co je však zarazující, je skutečnost, že by žáci nešli za svým vyučujícím ať již z důvodu, že se bojí, nechťejí učitele obtěžovat nebo si myslí, že by to učitele nezajímalo.

Posledním zaměřením našeho výzkumného šetření bylo zjistit, zda by žáci měli zájem o besedu s odborníkem, případně, jak by tato beseda podle nich měla vypadat, aby pro ně byla přínosná a bavila je. Respondenti ve většině odpověděli, že by zájem o besedu neměli, ačkoliv v otázce, jakým způsobem by se chtěli dozvědět více o tomto tématu byla odpověď beseda s odborníkem nejčastější. Žáci, kteří o besedu zájem měli nejčastěji odpověď nenapsali anebo napsali, že neví. Tuto skutečnost přisuzujeme faktu, že žáci nemají s besedami takové zkušenosti, aby byli schopni popsat, jak by podle nich měla probíhat. Část dotazujících odpovědělo, že by chtěli, aby probíhala se zkušeným školitelem, další by volili formu prostřednictvím dokumentárních filmů, kvízů, her nebo přednášek od starších spolužáků.

V závěru lze říci, že toto téma je na školách jistým způsobem rozebíráno, ale dle našeho názoru by se mu mělo věnovat více pozornosti. Sami žáci uvedli, že by zájem o prohloubení svých znalostí měli. Proto bychom navrhovali řešení v podobě různých besed a přednášek s odborníky, kteří se daným tématem zabývají. Jak jsme již uvedli v teoretické části, existují organizace, které tyto činnosti pro základní školy organizují. Například organizace, která se nazývá MP Education, má několik vzdělávacích programů, které jsou přizpůsobené jednotlivým ročníkům a tomu, co žáky v jednotlivých ročnících zajímá a co se jich aktuálně týká. Důležité je, aby byly informace pro žáky dostačující a zároveň je zbytečně nezatěžovaly.

Závěr

Diplomová práce pojednává o edukaci puberty na prvním stupni. Toto téma můžeme označit jako velmi aktuální a zároveň široce obsáhlé. Obdobím puberty si prošel každý z nás. Toto období můžeme zařadit jako jedno z nejnáročnějších v našem životě. Z dítěte se stává dospělý člověk a s tímto procesem je spojeno mnoho změn, ať již fyzických, které jsou pro naše okolí nejviditelnější. Nedílnou součástí dospívání jsou také změny v chování, kognitivní a sociální změny. Všechny tyto faktory nás velkým způsobem ovlivňují a je proto důležité žáky na toto období připravit a podat jim základní informace, které jsou s dospíváním spojené.

V naší diplomové práci jsme se především zabývali informacemi, které žáci 5. tříd o tomto tématu ví, odkud tyto informace čerpají a zda by měli zájem o to si své znalosti o pubertě rozšířit. Toto téma je do jisté míry zařazeno do školního vzdělávacího programu, ale závisí na učitelích, do jaké hloubky se rozhodnou téma puberta s žáky rozebírat.

V teoretické části jsme se zaměřili na popis jednotlivých období dospívání. Popsali jsme jaké změny se objevují v jednotlivých vývojových fázích. Samostatnou kapitolu jsme věnovali i tělesnému vývoji. Dále jsme do teoretické části zařadili výzkum prováděný českými doktory PhDr. Martinem Dolejšem a MUDr. PhDr. Miroslavem Orlem, kteří vyučují na Univerzitě Palackého v Olomouci na katedře psychologie. V neposlední řadě jsme popsali, jakým způsobem je téma puberta včleněno do RVP a porovnali jsme jej se zahraničím. Konkrétně se Slovenskem a Velkou Británií.

V empirické části jsme zvolili metodu kvantitativního výzkumného šetření. Nástrojem pro výzkumné šetření byl dotazník. Díky němu jsme získali výsledná data, které jsme zpracovali do grafů a na základě nich dotazník vyhodnotili.

Hlavní cíl diplomové práce si kladl za úkol zjistit míru informovanosti o znalostech žáků o tématu puberta v 2. období na prvním stupni. Tento cíl jsme naplnili díky výzkumnému šetření, které jsme provedli u žáků 5. tříd základních škol. Z výsledků nám vyšlo, že žáci mají určité ponětí o tomto období, avšak informace nejsou nijak obsáhlé. Z výsledků nám dále vyšlo, že dívky toho vědí více o této problematice než chlapci. Chlapci toho vědí více co se týče změn, které se přímo týkající jich samotných, kdežto děvčata mají tyto znalosti rozsáhlejší.

V diplomové práci jsme si vytyčili tři dílčí cíle, které jsme taktéž naplnili. Prvním dílčím cílem bylo popsat jednotlivé fáze v období prepuberty, puberty a adolescence.

Tyto období jsme jednotlivě popsali z pohledu tělesného, sociálního, kognitivního, motorického a citového vývoje.

Druhým dílčím cílem bylo zjistit, odkud žáci 5. tříd získali informace o tématu puberta. Tento cíl byl taktéž naplněn. Z výzkumného šetření nám vyšlo, že žáci nejčastěji informace získávají z rodinného prostředí z velké části od rodičů. Velká většina respondentů se o tyto informace zatím ještě nezajímá. Jak jsme již zmínili, domníváme se, že je to zapříčiněno právě věkem žákům, kteří pubertou ještě neprocházejí, a proto je nic spojené s tímto tématem nezajímá.

Třetím dílčím cílem pak bylo vyzkoumat, zda existuje téma, které by žáky v této problematice zajímalo a jakou formou by se tyto informace chtěli dozvědět. Tento cíl byl rovněž naplněn pomocí otázek v dotazníkovém šetření. Ačkoliv žáky toto téma zatím ještě nijak nezajímalo, tak v odpovědích na otázku, zda by měli zájem se dozvědět více informací o projevech puberty a náležitostech s ní spojené vyšla u většiny odpověď ano. Tyto informace by chtěli rozšířit díky besedám s odborníkem nebo ve vyučovacích hodinách.

Závěrem naší diplomové práce lze říci, že žáci ponětí o tomto tématu mají. Informace, které mají nejsou nijak rozsáhlé. Jedná se však o základní údaje a spíše o znaky, které jsou viditelné na pohled. Tudíž si jich mohou povšimnout u starších sourozenců, spolužáků či kamarádů. Důležitým zjištěním výzkumného šetření je fakt, že žáci mají zájem rozšířit své informace v případě, že budou mít možnost.

Nastává několik možností, jakým způsobem vyřešit situaci, ve které by žáci byli lépe informovaní v této oblasti. Důležité je zmínit, že dnešní děti dospívají díky vlivu okolí a všech podnětů, které je dnes a denně ovlivňují mnohem dříve, než tomu bylo u generací předešlých. Proto si myslíme, že je důležité toto téma zařazovat do vyučování dříve, věnovat mu více času, ačkoliv témat, které učitel s žáky musí za školní rok zvládnout je velmi mnoho. Myslíme si, že by pomohlo, přesné stanovení jednotlivých cílů v oblasti dospívání, kterých by měl učitel společně s žáky dosáhnout za školní rok. Další možností, jak lépe edukovat žáky v této oblasti je prostřednictvím besed s odborníkem, nejrůznějších dokumentárních filmů či zábavných her. Domníváme se, že zajímavým podnětem pro zprostředkování informací k tématu puberta byl návrh z řad respondentů, aby se pořádaly besedy se staršími spolužáky. Starší žáci by si předem nachystali několik bodů a třeba osobní zkušenosti s tímto obdobím. Myslíme si, že tato beseda by pro žáky byla velice motivující, protože jsme se během výzkumného šetření setkali s mnohými odpověďmi respondentů, kteří by měli strach jít za učitelem s jakýmkoliv dotazem týkající se tohoto tématu. Napadla nás možnost zřídit schránky

důvěry v každé třídě. Do této skříňky by žáci anonymně mohli házet své dotazy zabývající se touto problematikou. Učitel by pak měl přehled o tom, co žáky zajímá, čemu věnovat pár minut ve vyučování a žáci by nemuseli mít strach z odmítnutí, či stud, že se před učitelem zesměšní.

Seznam použitých zdrojů

1. ARLT, Marianne. *Puberta je, když začínají s rodiči potíže: Deník jedné matky*. Praha: Portál, 1994. Čtení o výchově. ISBN 80-7178-020-0.
2. CARR-GREGG, Michael a Erin SHALE. *Pubertáci a adolescenti: průvodce výchovou dospívajících*. Praha: Portál, 2010. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-662-9.
3. ČAČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-060-0.
4. DOLEJŠ, Martin a Miroslav OREL. *Rizikové chování u adolescentů a impulzivita jako prediktor tohoto chování* [online]. 2017. Olomouc: UPOL, 2017 [cit. 2019-04-04]. ISBN 978-80-244-5252-4. Dostupné z: <http://psych.upol.cz/wp-content/uploads/2018/02/Dolejš-Orel.pdf>
5. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.
6. GOV.UK. <https://www.gov.uk> [online]. 2017 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/news/schools-to-teach-21st-century-relationships-and-sex-education>
7. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
8. CHOUTKA, Miroslav, Jaromír VOTÍK a Danuše BRKLOVÁ. *Motorické učení v tělovýchovné a sportovní praxi*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1999. ISBN 80-7082-5
9. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN isbn978-80-247-5326-3.
10. JOYEUX, Henri. *Přichází puberta: Sexuální výchova od 10 do 13 let*. 2.vyd. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-94-1.
11. Jupiter club. [Www.jupiterclub.cz](http://www.jupiterclub.cz) [online]. Velké Meziříčí, 2019 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <http://www.jupiterclub.cz/udalosti/prednasky-vzdelavaci-porady/150973-prepuberta-a-puberta>

12. KURIC, Jozef. *Ontogenetická psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1986. ISBN 14-409-86.
13. LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. 2., dopl. vyd. Praha: Avicenum, 1991. ISBN 80-201-0098-7.
14. LERNER, Richard M. a Laurence STEINBERG. *Handbook of Adolescent Psychology*. 3. Hoboken, NJ: Wiley & Sons, 2009, s. 1000. ISBN 978-0-470-14920-1.
15. MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Vyd. 2. Praha: Avicenum, 1989. 335 s. ISBN 08-056-89
16. MEREDITH, Susan. *Dospívání a sex: puberta, tělesné změny a sex*. Bratislava: Mladé letá, 1992. ISBN 80-06-00499-4.
17. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [Http://www.msmt.cz/](http://www.msmt.cz/) [online]. Praha: MŠMT, 2017 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/43792_1_1/
18. MP Education. [Mpedu.cz](http://mpedu.cz) [online]. 2019 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <http://mpedu.cz/zakladni-skola/23-4-nebo-5-tridy-/1-z-housenky-motylem-0>
19. National Research Council. *Adolescent Development and the Biology of*
20. PATTON, George a Fiona MENSAH. Growing up too fast: early puberty and mental illness. *Murdoch Children's Research Institute (MCRI)* [online]. Victoria, AU, 2016 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://www.mcri.edu.au/users/professor-george-patton/blog/growing-too-fast-early-puberty-and-mental-illness>
21. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
22. *Puberty: Summary of a Workshop on New Research*. Washington, DC: The National Academies Press, 1999, s. 44. ISBN: 978-0-309-06582-5
23. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.
24. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: [obor v pohybu]*. Praha: Grada, 2007. Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-247-1174-4.
25. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0629-2.

26. Štátný pedagogický ústav. *Http://www.statpedu.sk* [online]. Bratislava, 2017 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z:
<http://www.statpedu.sk/sk/svp/statny-vzdelavaci-program/svp-prvy-stupen-zs/>
27. Štátny pedagogický ústav. <Http://www.statpedu.sk/sk/svp/statny-vzdelavaci-program/> [online]. 2012 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/pt-sobnostny-a-socialny-rozvoj_2012.pdf
28. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Seznam použitých zkratek

tzv.	Takzvaně
s.	Strana
kol.	Kolektiv
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
atd.	A tak dále
ŠVP	Štátny pedagogický ústav
tj.	To je
tzn.	To znamená
ZDVPP	Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

Seznam grafů

Graf č. 1 Uved' svůj věk	43
Graf č. 2 Pohlaví	43
Graf č. 3 Víš, co je to puberta? Pokud ano, zkus ji popsat svými slovy	44
Graf č. 4 Jak se podle tebe puberta projevuje	45
Graf č. 5 Napiš, jak se puberta projevuje u dívek (napiš alespoň dva příklady).....	46
Graf č. 6 Napiš, jak se projevuje puberta u chlapců (napiš, alespoň dva příklady)	47
Graf č. 7 Převedení znalostí o pubertě u chlapců do procent.....	48
Graf č. 8 Převedení znalostí o pubertě u dívek do procent	48
Graf č. 9 Jak ses o změnách spojených s pubertou dozvěděl/a.....	49
Graf č. 10 Chtěl/a by ses dozvědět více informací o pubertě?.....	51
Graf č. 11 Pokud si v předešlé otázce zakroužkoval/a ano/spíše ano, jak by ses chtěl/a tyto informace dozvědět.....	52
Graf č. 12 Jsou nějaké informace, které by ses chtěl/a dozvědět o pubertě ve vyučovacích hodinách	54
Graf č. 13 Na koho by ses obrátil/a, kdyby tě zajímalo něco o pubertě.....	55
Graf č. 14 Pokud by si nešel/nešla za paní učitelkou, napiš, z jakého důvodu.....	56
Graf č. 15 Chtěl/a by ses zúčastnit besedy, kde by ses dozvěděl/a více informací o pubertě?	57
Graf č. 16 Pokud jsi zatrhnul/a v předchozí otázce ano/spíše ano, jak by taková beseda měla podle tebe vypadat.....	57

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Uved' svůj věk:	81
Tabulka 2 – Jaké je tvoje pohlaví:.....	81
Tabulka 3 – Co je to puberta?	81
Tabulka 4 – Jak se puberta projevuje?	82
Tabulka 5 – Projevy puberty u dívek:	82
Tabulka 6 – Projevy puberty u chlapců:	82
Tabulka 7 – Informovanost chlapců o pubertě:.....	83
Tabulka 8 – Informovanost dívek o pubertě:	83
Tabulka 9 - Jak ses o změnách v pubertě dozvěděl?.....	83
Tabulka 10 – Chtěl by ses dozvědět více informací o pubertě?.....	84
Tabulka 11 – Jak by ses chtěl/a informace o pubertě dozvědět?	84
Tabulka 12 – Jsou nějaké informace, které by ses chtěl dozvědět o pubertě ve vyučovací hodině?	84
Tabulka 13 – Na koho se obrátíš, když tě něco zajímá o pubertě?	85
Tabulka 14 – Pokud by si nešel/a za paní učitelkou, z jakého důvodu?	85
Tabulka 15 – Chtěl/a by ses zúčastnit besedy o pubertě?	85
Tabulka 16 – Pokud jsi zatrhnul/a ano/spíše ano, jak by měla beseda vypadat?	86

Seznam příloh

Příloha č.1 Člověk a jeho svět – očekávané výstupy

Příloha č. 2 Procentuální vyjádření dotazníkového šetření

Příloha č. 3 Dotazník pro žáky

Příloha 1: ČLOVĚK A JEHO SVĚT – OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

Vzdělávací oblast vzdělávacího oboru

1. stupeň

MÍSTO, KDE ŽIJEME	
Očekávané výstupy – 1. období	
žák	
ČJS-3-1-01	<i>vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí</i>
ČJS-3-1-02	<i>začlení svou obec (město) do příslušného kraje a obslužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě)</i>
ČJS-3-1-03	<i>rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost</i>
Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:	
žák	
ČJS-3-1-01p	<i>orientuje se v okolí svého bydliště a v okolí školy</i>
ČJS-3-1-01p	<i>popíše a zvládne cestu do školy</i>
ČJS-3-1-03p	<i>uvede nejvýznamnější místa v okolí svého bydliště a školy</i>
Očekávané výstupy – 2. období	
žák	
ČJS-5-1-01	<i>určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu</i>
ČJS-5-1-02	<i>určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě</i>
ČJS-5-1-03	<i>rozlišuje mezi náčrtly, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokouli</i>
ČJS-5-1-04	<i>vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického</i>
ČJS-5-1-05	<i>zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích</i>
ČJS-5-1-06	<i>rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam</i>
Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:	
žák	
ČJS-5-1-01p	<i>popíše polohu svého bydliště na mapě, začlení svou obec (město) do příslušného kraje</i>
ČJS-5-1-01p, ČJS-5-1-02p	<i>orientuje se na mapě České republiky, určí světové strany</i>
ČJS-5-1-02p	<i>řídí se zásadami bezpečného pohybu a pobytu v přírodě</i>
ČJS-5-1-03p	<i>má základní znalosti o České republice a její zeměpisné poloze v Evropě</i>
ČJS-5-1-04p	<i>uvede pamětihodnosti, zvláštnosti a zajímavosti regionu, ve kterém bydlí</i>
ČJS-5-1-05p	<i>sdělí poznatky a zážitky z vlastních cest</i>
ČJS-5-1-06p	<i>pozná státní symboly České republiky</i>

Učivo

- **domov** – prostředí domova, orientace v místě bydliště
- **škola** – prostředí školy, činnosti ve škole, okolí školy, bezpečná cesta do školy; riziková místa a situace
- **obec (město), místní krajina** – její části, poloha v krajině, minulost a současnost obce (města), význačné budovy, dopravní síť
- **okolní krajina (místní oblast, region)** – zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, rozšíření půd, rostlinstva a živočichů, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí, orientační body a linie, světové strany
- **regiony ČR** – Praha a vybrané oblasti ČR, surovinové zdroje, výroba, služby a obchod
- **naše vlast** – domov, krajina, národ, základy státního zřízení a politického systému ČR, státní správa a samospráva, státní symboly, armáda ČR
- **Evropa a svět** – kontinenty, evropské státy, EU, cestování
- **mapy obecně zeměpisné a tematické** – obsah, grafika, vysvětlivky

LIDÉ KOLEM NÁS

Očekávané výstupy – 1. období

žák

ČJS-3-2-01 rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi, projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům

ČJS-3-2-02 odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČJS-3-2-01p rozlišuje role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi, rozlišuje blízké příbuzenské vztahy

ČJS-3-2-01p dodržuje základní pravidla společenského chování

ČJS-3-2-01p při setkání s neznámými lidmi se chová adekvátně

ČJS-3-2-01p projevuje toleranci k odlišnostem spolužáků, jejich přednostem i nedostatkům

ČJS-3-2-02p pojmenuje nejběžnější povolání a pracovní činnosti

Očekávané výstupy – 2. období

žák

ČJS-5-2-01 vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě)

ČJS-5-2-02 rozlišuje základní rozdíly mezi lidmi, obhájí a odůvodní své názory, připustí svůj omyl a dohodne se na společném postupu řešení

ČJS-5-2-03 rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už nemohou tolerovat a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy

ČJS-5-2-04 orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vrátet dluhy

ČJS-5-2-05 poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce (města)

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČJS-5-2-01p, ČJS-5-2-02p dodržuje pravidla pro soužití ve škole, v rodině, v obci (městě)

ČJS-5-2-03p rozpozná nevhodné jednání a chování vrstevníků a dospělých

ČJS-5-2-03p uvede základní práva dítěte, práva a povinnosti žáka školy

ČJS-5-2-04p používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu jednoduchého nákupu a vrácené peníze

ČJS-5-2-04p porovná svá přání a potřeby se svými finančními možnostmi, uvede příklady rizik půjčování peněz

ČJS-5-2-04p sestaví jednoduchý osobní/rodinný rozpočet, uvede příklady základních příjmů a výdajů

Učivo

- **rodina** – postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny, fyzická a duševní práce, zaměstnání
- **soužití lidí** – mezilidské vztahy, komunikace, principy demokracie; obchod, firmy, zájmové spolky, politické strany, církve, pomoc nemocným, sociálně slabým, společný „evropský dům“
- **chování lidí** – vlastnosti lidí, pravidla slušného chování – ohleduplnost, etické zásady, zvládání vlastní emocionality; rizikové situace; rizikové chování, předcházení konfliktům
- **právo a spravedlnost** – základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, protiprávní jednání a korupce, právní ochrana občanů a majetku včetně nároku na reklamaci, soukromého vlastnictví, duševních hodnot
- **vlastnictví** – soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek; rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti; hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení; banka jako správce peněz, úspory, půjčky
- **kultura** – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura
- **základní globální problémy** – významné sociální problémy, problémy konzumní společnosti, nesnášenlivost mezi lidmi, globální problémy přírodního prostředí

LIDÉ A ČAS

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- ČJS-3-3-01 *využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti*
- ČJS-3-3-02 *pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije*
- ČJS-3-3-03 *uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost*

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

- ČJS-3-3-01p *pozná, kolik je hodin; orientuje se v čase*
- ČJS-3-3-01p *zná rozvržení svých denních činností*
- ČJS-3-3-02p ČJS-3-3-03p *rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti*
- ČJS-3-3-03p *poznává různé lidské činnosti*

Očekávané výstupy – 2. období

žák

ČJS-5-3-01 pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy

ČJS-5-3-02 využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek

ČJS-5-3-03 rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik

ČJS-5-3-04 srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik

ČJS-5-3-05 objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČJS-5-3-03p, ČJS-5-3-04p rozeznává rozdíl mezi životem dnes a životem v dávných dobách

ČJS-5-3-03p, ČJS-5-3-04p uvede významné události, které se vztahují k regionu a kraji

ČJS-5-3-03p, ČJS-5-3-04p vyjmenuje nejvýznamnější kulturní, historické a přírodní památky v okolí svého bydliště

Učivo

• **orientace v čase a časový řád** – určování času, čas jako fyzikální veličina, dějiny jako časový sled událostí, kalendáře, letopočet, generace, denní režim, roční období

• **současnost a minulost v našem životě** – proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny

• **regionální památky** – péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost • báje, mýty, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

ROZMANITOST PŘÍRODY

Očekávané výstupy – 1. období

žák

ČJS-3-4-01 pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích

ČJS-3-4-02 rozřídí některé přírodniny podle nápadných určujících znaků, uvede příklady výskytu organismů ve známé lokalitě

ČJS-3-4-03 provádí jednoduché pokusy u skupiny známých látek, určuje jejich společné a rozdílné vlastnosti a změří základní veličiny pomocí jednoduchých nástrojů a přístrojů

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČJS-3-4-01p pozoruje a na základě toho popíše některé viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích

ČJS-3-4-02p pozná nejběžnější druhy domácích a volně žijících zvířat

ČJS-3-4-02p pojmenuje základní druhy ovoce a zeleniny a pozná rozdíly mezi dřevinami a bylinami

ČJS-3-4-03p provede jednoduchý pokus podle návodu

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- ČJS-5-4-01 *objevuje a zjišťuje propojenost prvků živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody a nachází souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka*
- ČJS-5-4-02 *vysvětlí na základě elementárních poznatků o Zemi jako součásti vesmíru souvislost s rozdělením času a střídáním ročních období*
- ČJS-5-4-03 *zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů, zdůvodní podstatné vzájemné vztahy mezi organismy a nachází shody a rozdíly v přizpůsobení organismů prostředí*
- ČJS-5-4-04 *porovnává na základě pozorování základní projevy života na konkrétních organismech, prakticky třídí organismy do známých skupin, využívá k tomu i jednoduché klíče a atlasy*
- ČJS-5-4-05 *zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat*
- ČJS-5-4-06 *stručně charakterizuje specifické přírodní jevy a z nich vyplývající rizika vzniku mimořádných událostí; v modelové situaci prokáže schopnost se účinně chránit*
- ČJS-5-4-07 *založí jednoduchý pokus, naplánuje a zdůvodní postup, vyhodnotí a vysvětlí výsledky pokusu*

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

- ČJS-5-4-01p *na jednotlivých příkladech poznává propojenost živé a neživé přírody*
- ČJS-5-4-02p *popíše střídání ročních období*
- ČJS-5-4-03p *zkoumá základní společenstva vyskytující se v nejbližším okolí a pozoruje přizpůsobení organismů prostředí*
- ČJS-5-4-05p *zvládá péči o pokojové rostliny a zná způsob péče o drobná domácí zvířata*
- ČJS-5-4-05p *chová se podle zásad ochrany přírody a životního prostředí*
- ČJS-5-4-05p *popisuje vliv činnosti lidí na přírodu a jmenuje některé činnosti, které přírodnímu prostředí pomáhají a které ho poškozují*
- ČJS-5-4-06p *reaguje vhodným způsobem na pokyny dospělých při mimořádných událostech*
- ČJS-5-4-07p *provádí jednoduché pokusy se známými látkami*

Učivo

- **látky a jejich vlastnosti** – třídění látek, změny látek a skupenství, vlastnosti, porovnávání látek a měření veličin s praktickým užíváním základních jednotek
- **voda a vzduch** – výskyt, vlastnosti a formy vody, oběh vody v přírodě, vlastnosti, složení, proudění vzduchu, význam pro život
- **nerosty a horniny, půda** – některé hospodářsky významné horniny a nerosty, zvětrávání, vznik půdy a její význam
- **vesmír a Země** – sluneční soustava, den a noc, roční období
- **rostliny, houby, živočichové** – znaky života, životní potřeby a projevy, průběh a způsob života, výživa, stavba těla u některých nejznámějších druhů, význam v přírodě a pro člověka
- **životní podmínky** – rozmanitost podmínek života na Zemi; význam ovzduší, vodstva, půd, rostlinstva a živočišstva na Zemi; podnebí a počasí

- **rovnováha v přírodě** – význam, vzájemné vztahy mezi organismy, základní společenstva
- **ohleduplné chování k přírodě a ochrana přírody** – odpovědnost lidí, ochrana a tvorba životního prostředí, ochrana rostlin a živočichů, likvidace odpadů, živelní pohromy a ekologické katastrofy
- **rizika v přírodě** – rizika spojená s ročními obdobími a sezonními činnostmi; mimořádné události způsobené přírodními vlivy a ochrana před nimi

ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- ČJS-3-5-01** *uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky s využitím elementárních znalostí o lidském těle; projevuje vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví*
- ČJS-3-5-02** *rozezná nebezpečí různého charakteru, využívá bezpečná místa pro hru a trávení volného času; uplatňuje základní pravidla bezpečného chování účastníka silničního provozu, jedná tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných*
- ČJS-3-5-03** *chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepřijemná; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné; ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek*
- ČJS-3-5-04** *reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech*

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

- ČJS-3-5-01p** *uplatňuje hygienické návyky a zvládá sebeobsahu; popíše své zdravotní potíže a pocity; zvládá ošetření drobných poranění*
- ČJS-3-5-01p** *pojmenuje hlavní části lidského těla*
- ČJS-3-5-02p** *rozezná nebezpečí; dodržuje zásady bezpečného chování; neohrožuje své zdraví a zdraví jiných*
- ČJS-3-5-02p** *uplatňuje základní pravidla bezpečného chování účastníka silničního provozu*
- ČJS-3-5-03p** *chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné; ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek*
- ČJS-3-5-04** *reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech*

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- ČJS-5-5-01** *využívá poznatků o lidském těle k vysvětlení základních funkcí jednotlivých orgánových soustav a k podpoře vlastního zdravého způsobu života*
- ČJS-5-5-02** *rozlišuje jednotlivé etapy lidského života a orientuje se ve vývoji dítěte před a po jeho narození*
- ČJS-5-5-03** *účelně plánuje svůj čas pro učení, práci, zábavu a odpočinek podle vlastních potřeb s ohledem na oprávněné nároky jiných osob*
- ČJS-5-5-04** *uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události; vnímá dopravní situaci, správně ji vyhodnotí a vyvodí odpovídající závěry pro své chování jako chodec a cyklista*
- ČJS-5-5-05** *předvede v modelových situacích osvojené jednoduché způsoby odmítání návykových látek*
- ČJS-5-5-06** *uplatňuje základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou*
- ČJS-5-5-07** *rozpozná život ohrožující zranění; ošetří drobná poranění a zajistí lékařskou pomoc*
- ČJS-5-5-08** *uplatňuje ohleduplné chování k druhému pohlaví a orientuje se v bezpečných způsobech sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku*

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČJS-5-5-01p uplatňuje základní znalosti, dovednosti a návyky související s preventivní ochranou zdraví a zdravého životního stylu

ČJS-5-5-02p rozlišuje jednotlivé etapy lidského života

ČJS-5-5-04p uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události

ČJS-5-5-04p uplatňuje základní pravidla silničního provozu pro cyklisty; správně vyhodnotí jednoduchou dopravní situaci na hřišti

ČJS-5-5-05p odmítá návykové látky

ČJS-5-5-07p ošetří drobná poranění a v případě nutnosti zajistí lékařskou pomoc

ČJS-5-5-08 uplatňuje ohleduplné chování k druhému pohlaví a orientuje se v bezpečných způsobech sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku

Učivo

- **lidské tělo** – stavba těla, základní funkce a projevy, životní potřeby člověka, pohlavní rozdíly mezi mužem a ženou, biologické a psychické změny v dospívání, základy lidské reprodukce, vývoj jedince
- **péče o zdraví** – zdravý životní styl, denní režim, správná výživa, výběr a způsoby uchovávání potravin, vhodná skladba stravy, pitný režim; přenosné a neprenosné nemoci, ochrana před infekcemi přenosnými krví (hepatitida, HIV/AIDS), drobné úrazy a poranění, prevence nemocí a úrazů, první pomoc při drobných poraněních, osobní, intimní a duševní hygiena
- **partnerství, manželství, rodičovství, základy sexuální výchovy** – rodina, vztahy v rodině, partnerské vztahy, osobní vztahy, etická stránka vztahů, etická stránka sexuality
- **návykové látky, závislosti a zdraví** – návykové látky, hrací automaty a počítače, závislost, odmítání návykových látek, nebezpečí komunikace prostřednictvím elektronických médií
- **osobní bezpečí, krizové situace** – vhodná a nevhodná místa pro hru, bezpečné chování v rizikovém prostředí, označování nebezpečných látek; bezpečné chování v silničním provozu, dopravní značky; předcházení rizikovým situacím v dopravě a v dopravních prostředcích (bezpečnostní prvky), šikana, týrání, sexuální a jiné zneužívání, brutalita a jiné formy násilí v médiích
- **přivolání pomoci v případě ohrožení fyzického a duševního zdraví** – služby odborné pomoci, čísla tísňového volání, správný způsob volání na tísňovou linku
- **mimořádné události a rizika ohrožení s nimi spojená** – postup v případě ohrožení (varovný signál, evakuace, zkouška sirén); požáry (příčiny a prevence vzniku požárů, ochrana a evakuace při požáru); integrovaný záchranný systém

Příloha 2: PROCENTUÁLNÍ VYJÁDRĚNÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Tabulka 1 – Uveď svůj věk:

Možnosti odpovědí	Počet	Zastoupení
	N	%
10 let	40	33
11 let	71	59
12 let	9	8

Tabulka 2 – Jaké je tvoje pohlaví:

Možnosti odpovědí	Počet	Zastoupení
	N	%
Dívka	56	47
Chlapec	64	53

Tabulka 3 – Co je to puberta?

Možnosti odpovědí	Počet	Zastoupení
	N	%
Nevím	23	16
Dospívání	45	31
Změny v chování	35	24
Tělesné změny	24	16
Neodpověděl	16	11
Časté konflikty s rodiči	4	3

Tabulka 4 – Jak se puberta projevuje?

Možnosti odpovědí	Počet N	Zastoupení %
Nevím/neodpověděl	31	19
Dospívání	4	2
Změny v chování	56	34
Konflikty s rodiči	14	9
Změna postoje k životu	12	7
Tělesné změny	47	29

Tabulka 5 – Projevy puberty u dívek:

Možnosti odpovědí	Počet N	Zastoupení %
Zájem o vzhled	23	14
Tělesné změny	35	21
Změna chování	30	18
Zájem o chlapce	10	6
Trávení více času s přáteli	14	8
Častější konflikty	8	5
Nevím/Neodpověděl	47	28

Tabulka 6 – Projevy puberty u chlapců:

Možnosti odpovědí	Počet N	Zastoupení %
Tělesné změny	47	31
Změny chování	43	28
Nerespektování autorit	4	3
Změna vzhledu	7	5
Zájem o dívky	9	6
Nevím/Neodpověděl	43	28

Tabulka 7 – Informovanost chlapců o pubertě:

Možnosti odpovědí	Počet		Zastoupení	
	N	%	N	%
Vědí	31	48		
Nevědí	33	52		

Tabulka 8 – Informovanost dívek o pubertě:

Možnosti odpovědí	Počet		Zastoupení	
	N	%	N	%
Vědí	34	61		
Nevědí	22	39		

Tabulka 9 - Jak ses o změnách v pubertě dozvěděl?

Možnosti odpovědí	Ano		Spíše ano		Nevím		Spíše ne		Ne	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ve škole	13	11	23	19	30	25	23	19	31	26
Od rodičů/sourozenců	49	41	38	32	14	12	9	8	10	8
Od kamarádů	23	19	21	18	28	23	14	12	34	28
Na internetu	10	8	7	6	19	16	16	13	68	57
Z knihy	11	9	5	4	21	18	12	10	71	59
O žádné změny jsem se nezajímal/a	14	12	12	10	43	36	15	13	36	30

Tabulka 10 – Chtěl by ses dozvědět více informací o pubertě?

Možnosti odpovědí	Počet N	Zastoupení %
Rozhodně ano	16	13
Spíše ano	55	46
Nevím	30	25
Spíše ne	12	10
Rozhodně ne	7	6

Tabulka 11 – Jak by ses chtěl/a informace o pubertě dozvědět?

Možnosti odpovědí	Ano		Spíše ano		Nevím		Spíše ne		Ne	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Dokumentární film	21	18	18	15	25	21	9	8	13	11
Beseda s odborníkem	23	19	17	14	20	17	10	8	16	13
Školní projekt	14	12	19	16	17	14	16	13	20	17
Ve vyučovací hodině	18	15	22	18	18	15	7	6	21	18

Tabulka 12 – Jsou nějaké informace, které by ses chtěl dozvědět o pubertě ve vyučovací hodině?

Možnosti odpovědí	Počet N	Zastoupení %
Ne	65	52
Nevím	10	8
Neodpovědělo	28	22
Časové rozmezí puberty	8	6
Projevy puberty	7	6
Proč puberta nastává	2	2
Jak zvládnout pubertu	4	3
O vztazích s opačným pohlavím	1	1

Tabulka 13 – Na koho se obrátíš, když tě něco zajímá o pubertě?

Možnosti odpovědí	Ano		Spíše ano		Nevím		Spíše ne		Ne	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Rodina	62	52	21	18	14	12	11	9	12	10
Kamarádi	16	13	28	23	33	28	21	18	22	18
Paní učitelka/pan učitel	10	8	15	13	22	18	26	22	47	39
Internet nebo kniha	28	23	19	16	29	24	8	7	36	30

Tabulka 14 – Pokud by si nešel/a za paní učitelkou, z jakého důvodu?

Možnosti odpovědí	Počet N	Zastoupení %
Raději se to chci dozvědět od rodičů	12	11
Nedůvěřuji učitelí	23	21
Stydím se	27	24
Nevím/neodpověděl	41	37
Nechci tím učitele obtěžovat	6	5
Chtěl/a bych si o tom raději přečíst	2	2

Tabulka 15 – Chtěl/a by ses zúčastnit besedy o pubertě?

Možnosti odpovědí	Počet N	Zastoupení %
Ano	14	12
Spíše ano	28	23
Nevím	29	24
Spíše ne	21	18
Ne	28	23

Tabulka 16 – Pokud jsi zatrhнул/a ano/spíše ano, jak by měla beseda vypadat?

Možnosti odpovědí	Počet N	Zastoupení %
Nevyplnil	75	65
Nevím	14	12
S odborníkem	18	16
Prostřednictvím filmu nebo videa	3	3
Prostřednictvím her nebo kvízů	3	3
Se staršími spolužáky	3	3

Příloha 3: DOTAZNÍK PRO ŽÁKY

Milí žáci,

jsem studentkou 5. ročníku učitelského oboru na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Právě držíte ve svých rukou dotazník k diplomové práci, díky jejímu vyplnění mi pomůžete zjistit, co žáci 5. tříd vědí o tématu puberta a co by se případně chtěli dozvědět. Byla bych velice ráda, kdybyste na mé otázky odpovídali stručně a pravdivě. Dotazník je anonymní, takže se nikde nemusíte podepisovat.

Předem děkuji za Váš čas, který strávíte při vyplňování odpovědí na mé otázky.

Uveď svůj věk:

Jsi:

a) chlapec

b) dívka

U otevřených otázek napiš stručně a pravdivě svoji odpověď. U otázek, kde jsou odpovědi na výběr, zakroužkuj vždy jednu. U otázek, kde je tabulka s možnostmi, svoji odpověď vyznač křížkem v každém řádku.

1. Víš, co je to puberta? Pokud ano, zkus ji popsat svými slovy:

2. Jak se podle Tebe puberta projevuje:

3. Napiš, jak se puberta projevuje u dívek (napiš alespoň dva příklady):

4. Napiš, jak se projevuje u chlapců (napiš, alespoň dva příklady):

5. Jak ses o změnách spojených s pubertou dozvěděl/a:

	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
a) ve škole					
b) od rodičů/sourozenců					
c) od kamarádů					
d) na internetu					
e) z knihy					
f) o žádné změny jsem se nezajímal/a					

g) jiný zdroj, uveď jaký: _____

6. Chtěl/a by ses dozvědět více informací o pubertě:

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) rozhodně ne

7. Pokud si v předešlé otázce zakroužkoval/a ano/spíše ano, jak by ses chtěl/a tyto informace dozvědět:

	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
a) dokumentární film					
b) beseda s odborníkem daného tématu					
c) školní projekt – vyhledávání informací samostatně nebo pomocí internetových zdrojů, knížek zaměřujících se na dané téma					
d) ve vyučovací hodině					

e) jiná forma (napíš):

8. Jsou nějaké informace, které by ses chtěl/a dozvědět o pubertě ve vyučovacích hodinách:

9. Na koho by ses obrátil/a, kdyby tě zajímalo něco o pubertě:

	Ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Ne
f) rodina					
g) kamarádi					
h) paní učitelka/pan učitel					
i) internet nebo kniha					

j) jiný zdroj, uveď jaký:

10. Pokud by si nešel/nešla za paní učitelkou/panem učitelem, napiš, z jakého důvodu:

11. Chtěl by ses zúčastnit besedy, kde by ses dozvěděl/a více informací o pubertě?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Nevím
- d) Spíše ne
- e) Ne

12. Pokud jsi zahrnul/a v předchozí otázce ano/spíše ano, jak by taková beseda měla podle tebe vypadat:

Děkuji za Vaše odpovědi.

Amy Zemanová, studentka 5. ročníku UPOL PDF

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Amy Zemanová
Katedra nebo ústav:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Puberta v edukaci primární školy
Název v angličtině:	Puberty in education of primary school
Anotace práce:	Diplomová práce pojednává o tématu puberta v edukaci primární školy. Teoretická část se zaměřuje na podrobné popsání vývojových etap v období dospívání po stránce fyzické, citové, motorické, sociální a kognitivní. V empirické části diplomová práce předkládá výsledky výzkumného šetření zabývající se mírou informovanosti o znalostech žáků o tématu puberta v 2. období na prvním stupni základní školy.
Klíčová slova:	Puberta; dospívání; fyzické změny; psychické změny; informovanost
Anotace v angličtině:	This diploma thesis deals with the topic of puberty in education of primary school. The theoretical part of the thesis focuses on detailed description of developmental period adolescence of physical, emotional, motor, social and cognitive terms. The empirical part of thesis presents results of a research focused on the level of awareness of pupil's knowledge about the topic of puberty in the second stage of primary school.

Klíčová slova v angličtině:	Puberty; adolescence; physical changes; emotional changes, social problems; awareness
Přílohy vázané v práci:	3
Rozsah práce:	71 stran + přílohy
Jazyk práce:	Čeština